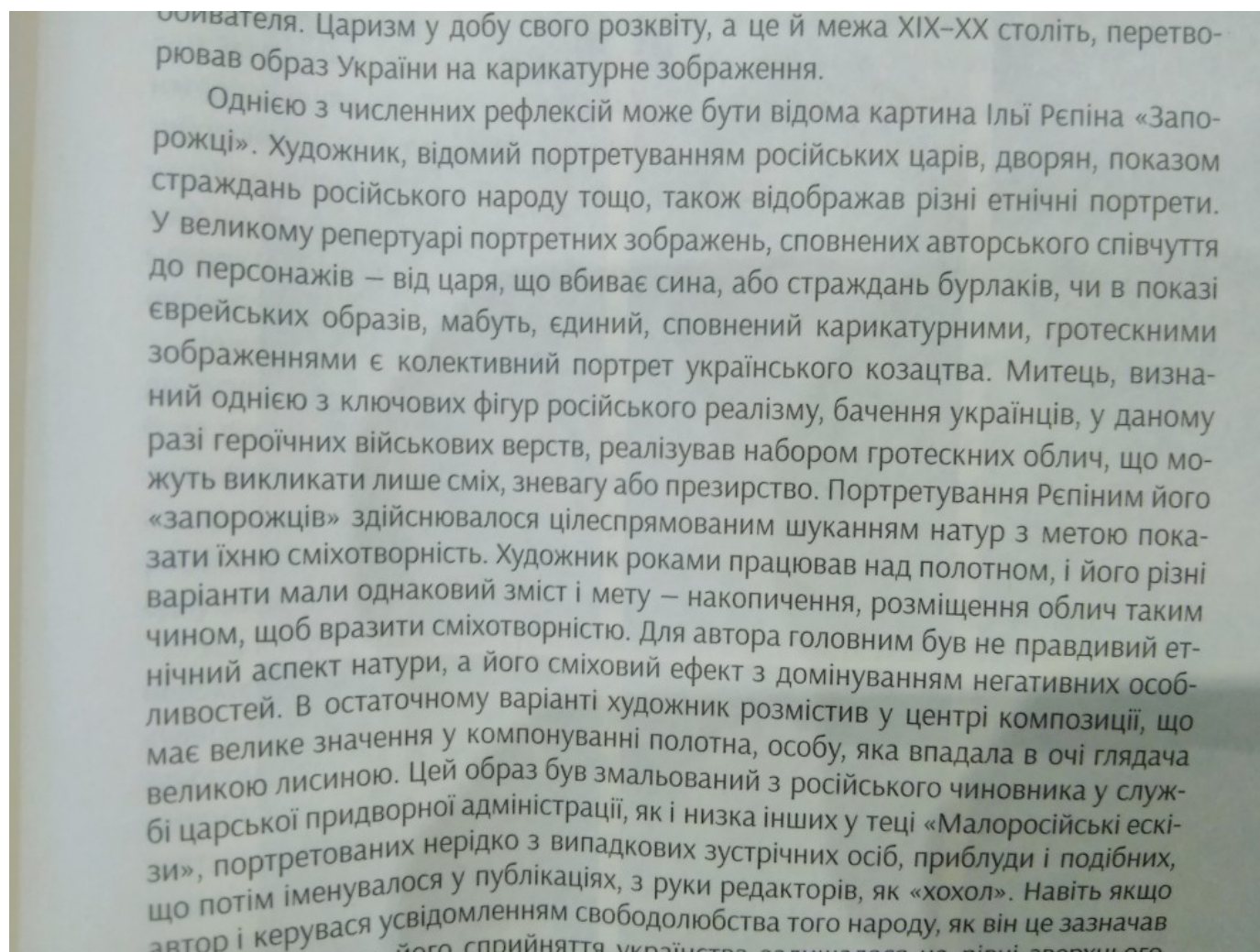

Репін — українофоб?

Оригінально публікація на ЖЖ від 30.04.2021.

Читаючи у журналі «Всесвіт» “рецензію” [Євгена Пащенко](#) на книгу «Леся Українка як представниця українського модерну», я матюкався вголос!

Перші три сторінки статті присвячені протиставленню неправильного «модернізму» правильному «модернові» (термінологічна буря в склянці), а потім несподіваний наїзд на чугуївця Репіна на дві сторінки, не рахуючи ілюстрації.

[...] Царизм у добу свого розквіту, а це й межа XIX–XX століть, перетворював образ України на карикатурне зображення.

Однією з численних рефлексій може бути відома картина Ільї [sic!] Рєпіна “Запорожці”. Художник, відомий портретуванням російських царів, дворян, показом страждань російського народу тощо, також відображав різні етнічні портрети. У великому репертуарі портретних зображень, сповнених авторського співчуття до персонажів — від царя, що вбиває сина, або страждань бурлаків, чи в показі єврейських образів, мабуть, єдиний сповнений карикатурними, гротескними зображеннями є колективний портрет українського козацтва. Митець, визнаний однією з ключових фігур російського реалізму, бачення

українців, у даному разі героїчних військових верств, реалізував набором гротескних облич, що можуть викликати лише сміх, зневагу або презирство. Портретування Рєпіним його “запорожців” здійснювалося цілеспрямованим шуканням натур з метою показати їхню сміхотворність. Художник роками працював над полотном, і його різні варіанти мали однаковий зміст і мету — накопичення, розміщення облич таким чином, щоб вразити сміхотворністю. Для автора головний був не правдивий етнічний аспект натури, а його сміховий ефект з домінуванням негативних особливостей. В остаточному варіанті художник розмістив у центрі композиції, що має велике значення у komponуванні полотна, особу, яка впадала в очі глядача великою лисиною. Цей образ був змальований з російського чиновника у службі царської придворної адміністрації, як і низка інших у теці “Малоросійські ескізи”, портретованих нерідко з випадкових зустрічних осіб, приплуди і подібних, що потім іменувалося в публікаціях, з руки редакторів як “хохол”. [...]

А що про книгу, а що про Лесю? По факту нічого. Текст просто оздоблено принагідними згадками її імені, щоб виправдати назву. Загальна вода про однойменну хорватську книжку подана в останніх трьох (рахуй одному) абзацах.

Update: [Повідомляють](#), що Євген Пащенко нещодавно помер (2021 р.).

Періодика і буркотіння

Оскільки в Хтивітірі у мене назбиралась помітна вервечка дописів, думаю, варто перенести мої зауваження у блог. Справа в тому, що минулої осені я повторив експеримент із передплати періодики: цього разу я виписав дві літературні газети й іменитий журнал "Критика". Я не ставив собі на меті зробити змістовний розбір газетних статей, а лишень буркотів під газетку, як старий дід. Хоча, а чому "як"? Сивина наздоганяє нас усіх. Репліка за реплікою — так набігло чимало. Тепер сподіваюсь, що, попри недовгочитний формат мікроблогу, моя тутешня аудиторія знайде цікавою добірку моїх емоційних думок.

Літературна Україна

Першою — на початку грудня 2025-го року — прийшла газета "Літературна Україна". І, скажу я вам, ця газета вміє окупити свою вартість у 100 ₴ як самою лише передовицею, так і заключною сторінкою.

Перша шпальта зустріла читача вельми важливою новиною про книжку-рекордсмена.

Ця книга голови Вінницької обласної організації НСПУ носить назву «Що написано пером — не вирубати топором!». В ній зібрано 410 публікацій про село Борівку, рідне село автора.

У Фейсбуці Вадим Вітковський повідомив, що 17 листопада «у Києві в Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого презентували 7-й том історії нашого села Борівка «Що написано пером — не вирубати топором!» Книга Рекордів України визнала її новим рекордом України».

Ця книга голови Вінницької обласної організації НСПУ носить назву "Що написано пером — не вирубати топором!". В ній зібрано 410 публікацій про село Борівку, рідне село автора. У Фейсбуці Вадим Вітковський повідомив, що 17 листопада "у Києві в Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого презентували 7-й том історії нашого села Борівка "Що написано пером — не вирубати топором!". Книга Рекордів України визнала її новим рекордом України".

Здається, літературні кола тоді ще вирували розмовами про чергову Шевченківську премію. Як на мене, сільрада Борівки мала повне право висунути добродія Вадима Вітківського на цю поважну премію, хе-хе. Титанічні праця!

Ну, а на звороті розмістились пародійні вірші, почасти граничного рівня вульгарності.

ЕЯКУЛІРИКА

поезіє
моя ревнива
музо

я хочу
жінку —
відпусти

(Олесь Дяк, із книжки
«Світ на узвишші»)

поезіє
я вилився
у тебе

ще хочу
в жінку —
відпусти

Олесь Дяк, із книжки «Світ на узвишші»

Пародія

поезіємоя ревнивамузоя хочужінку —
відпусти

поезієя виливсяу тебеще хочув жінку —
відпусти

Отож іще раз:

Оформити передплату на газету «Літературна Україна» можна за «Каталогом видань України» в будь-якому поштовому відділенні України.

ВАРТІСТЬ ПЕРЕДПЛАТИ:

на 1 місяць разом із надсиланням — 27,77 (видавнича вартість — 19,00)

на 3 місяці разом із надсиланням — 83,31 (видавнича вартість — 19,00)

на 6 місяців разом із надсиланням — 166,629 (видавнича вартість — 114,00)

на 12 місяців разом із надсиланням — 333,24 (видавнича вартість — 228,00)

НАШ ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС — 60974

Якщо ви хочете передплатити **ЕЛЕКТРОННУ ВЕРСІЮ**

Номер рахунку: **26009924907055980**

UA673204780000026009924907055

Валюта рахунку: **980 (UAH)**

МФО банку: **320478**

Найменування банку: **АБ «УКРГАЗБАНК»**

Отримувач: **ТОВ «Газета «Літературна Україна»»**

Код ЄДРПОУ / ІПН: **21537661**

Призначення платежу: реквізит «Призначення платежу» платник заповнює так, щоб надати вичерпну інформацію про платіж. Цю інформацію визначає платник з урахуванням вимог законодавства України.

Про електронну передплату слід повідомити на адресу:

sv-kulida@meta.ua

Одначе жарти жартами, а далі була стаття про мого любого Довженка — пречудова стаття, яку було так приємно і цікаво читати. Якщо комусь цікаво, то йшлося про Довженка, Мічуріна та Лисенка. Згоден, доволі хитре переплетіння — і несподіване, але це серйозна історія творчих впливів і їх нашарувань.

Важливим є факт, що наприкінці життя Майстер дедалі більше схилявся до літератури, про що свідчить запис у його «Щоденнику» від 11 жовтня 1945 р.:

— Основна мета мого життя не кінематографія. У мене вже немає фізичних сил для неї. Я створив жалюгідно малу кількість кінофільмів, вбивши на се цвіт свого життя, не за своєї провини Я — жертва варварських умов праці, жертва убогства і нікчемства бюрократичного, мертвого кінокомітету. Знаю, що не повернуться назад літа і що нічим їх не догнати. Тому, спохопившись лише зараз і думаючи про марнотратство часу і сил в кіно, я не до кіноплівки, химерної целюлози, звертаю духовний зір. Я хотів би вмерти після того, як напишу одну книжку про український народ.

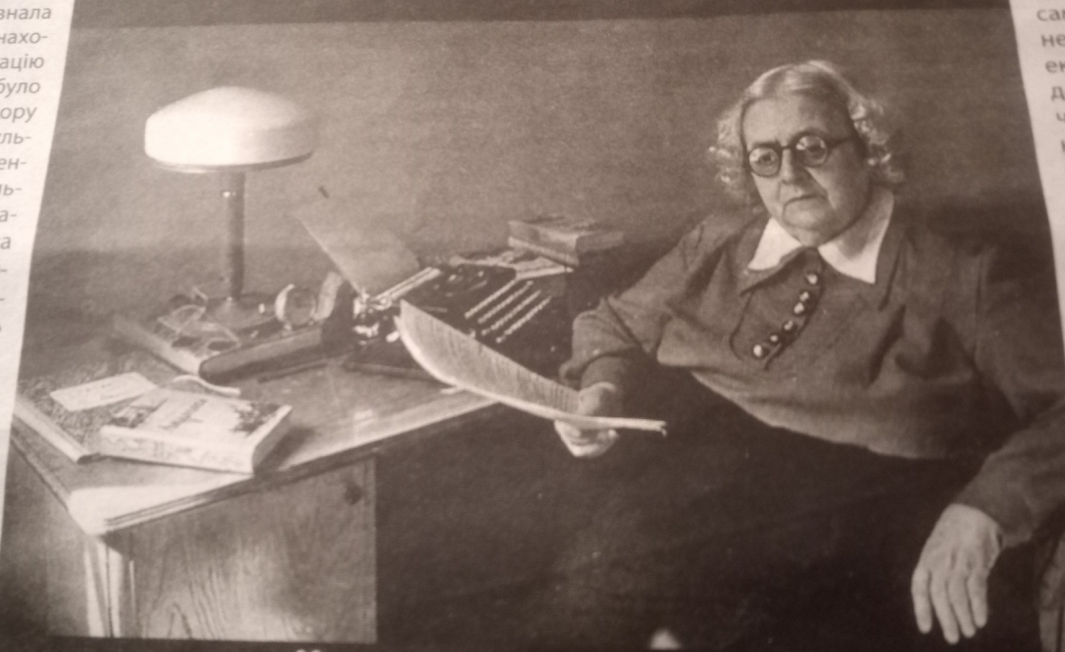
Важливим є факт, що наприкінці життя Майстер дедалі більше схилявся до літератури, про що свідчить запис у його "Щоденнику" від 11 жовтня 1945 р.:

— Основна мета мого життя не кінематографія. У мене вже немає фізичних сил для неї. Я створив жалюгідно малу кількість кінофільмів, вбивши на се цвіт свого життя, не за своєї провини Я — жертва варварських умов праці, жертва убогства і нікчемства бюрократичного, мертвого кінокомітету. Знаю, що не повернуться назад літа і що нічим їх не догнати. Тому, спохопившись лише зараз і думаючи про марнотратство часу і сил в кіно, я не до кіноплівки, химерної целюлози, звертаю духовний зір. Я хотів би вмерти після того, як напишу одну книжку про український народ.

Читаючи, згадав, як активно в російському та англomовному розділах Вікіпедії вичищають той факт, що "великий радянський кінорежисер" взагалі-то іще є класиком української літератури.

де одна нагода пригадати
жінку й трагічну постать в
літературі — Зінаїду Тулуб
(— 26 вересня 1964), якій
пекло комуністичних
«Юдолови» (1928–1937),
є найбільшим творчим
випадком, а й «поворот-
раїнській історично-ху-
(М. Сиротюк), зазнала
нгу. Романістка знахо-
можню інтерпретацію
ині, наскільки це було
и. На специфіці твору
ана від батьків куль-
татаманна інтеліген-
а московсько-біль-
Сформована в ха-
ваного українства
Зінаїда Тулуб спо-
й талант у віршу-
рей молодости»
(1914), «Пифаго-
«На перепутьє»,
Перекладаючи
О. Яновського,
ича, Я. Качури,
ми для ВУФКУ
(), вона посту-
тичну пам'ять,
тератури 20-х
ЗУ з пропози-
еталургійний
Криму почат-
ишився заду-
у діалогію

ТЕРНИСТА ІСТОРИЧНА РОМАНІСТИКА Зінаїди Тулуб

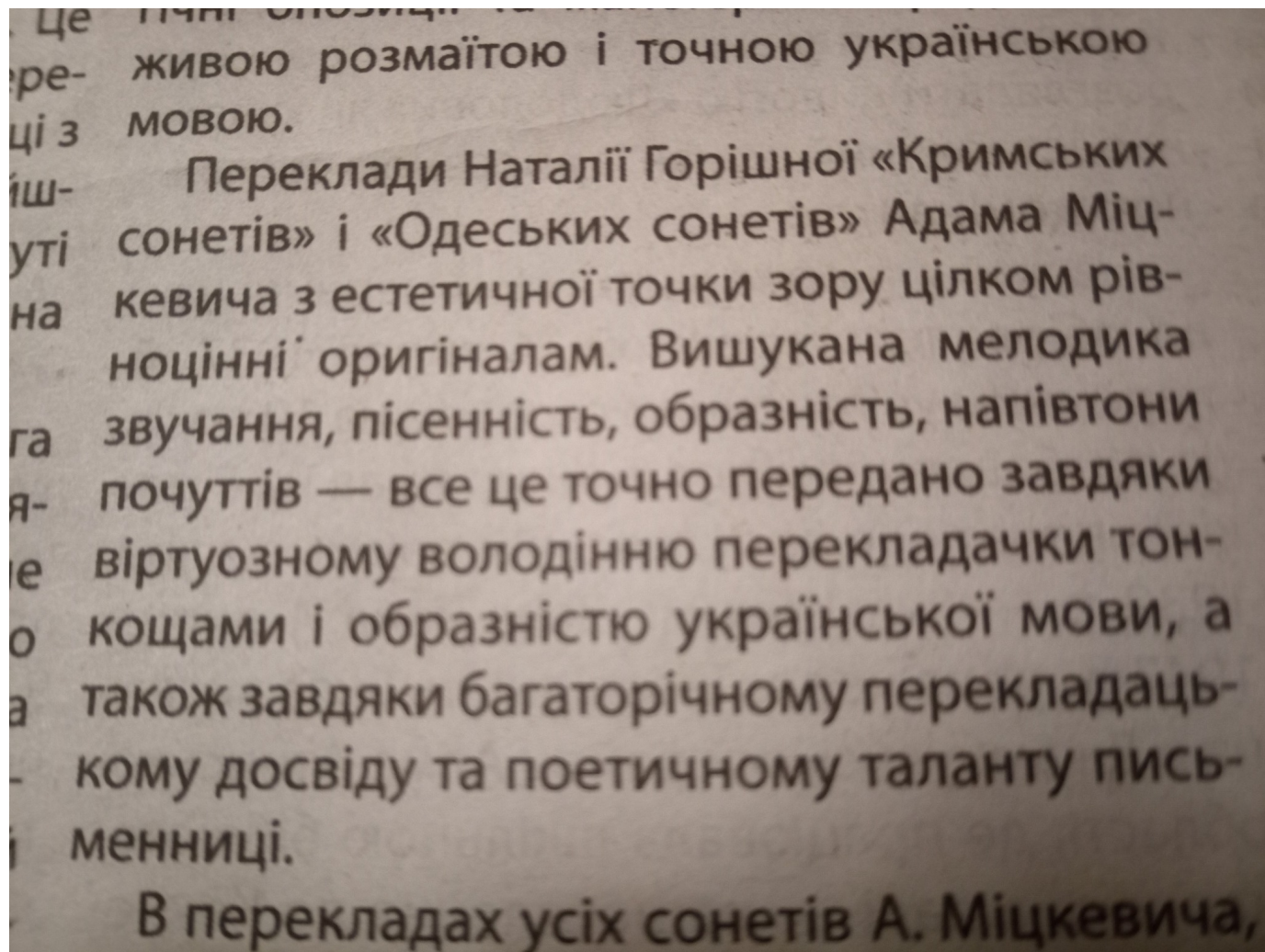

ЗІНАЇДИ ТУЛУБ — 135!

рем, «пильно
не ухилялася від
моній, тому що к
бів стала барвист
ше і опукліше в
велич і влада».
високою вартіс
жинці, продави
високе чуття і
самоповаги, і
незалежною і
екстремальні
да Тулуб у лю
чись етномо
не знаю, чи
шою: вона
ську трішк
напівпанн
росіянок
кою півні
Героїні
типових
ває роз
мичка Г
ню в та
знаход
лихові.
так і н
галери
ськом
світ у
вих об
ра, пер
маєтьс

Потім було про Зінаїду Тулуб: теж чудова стаття, ширша за часовою рамкою, аніж попередня про Довженка.

Видається, вартими реклами є переклади Наталії Горішної. Щоправда думається, що видати український переклад у польському видавництві у Польщі — напрочуд неприкладний підхід до справи.

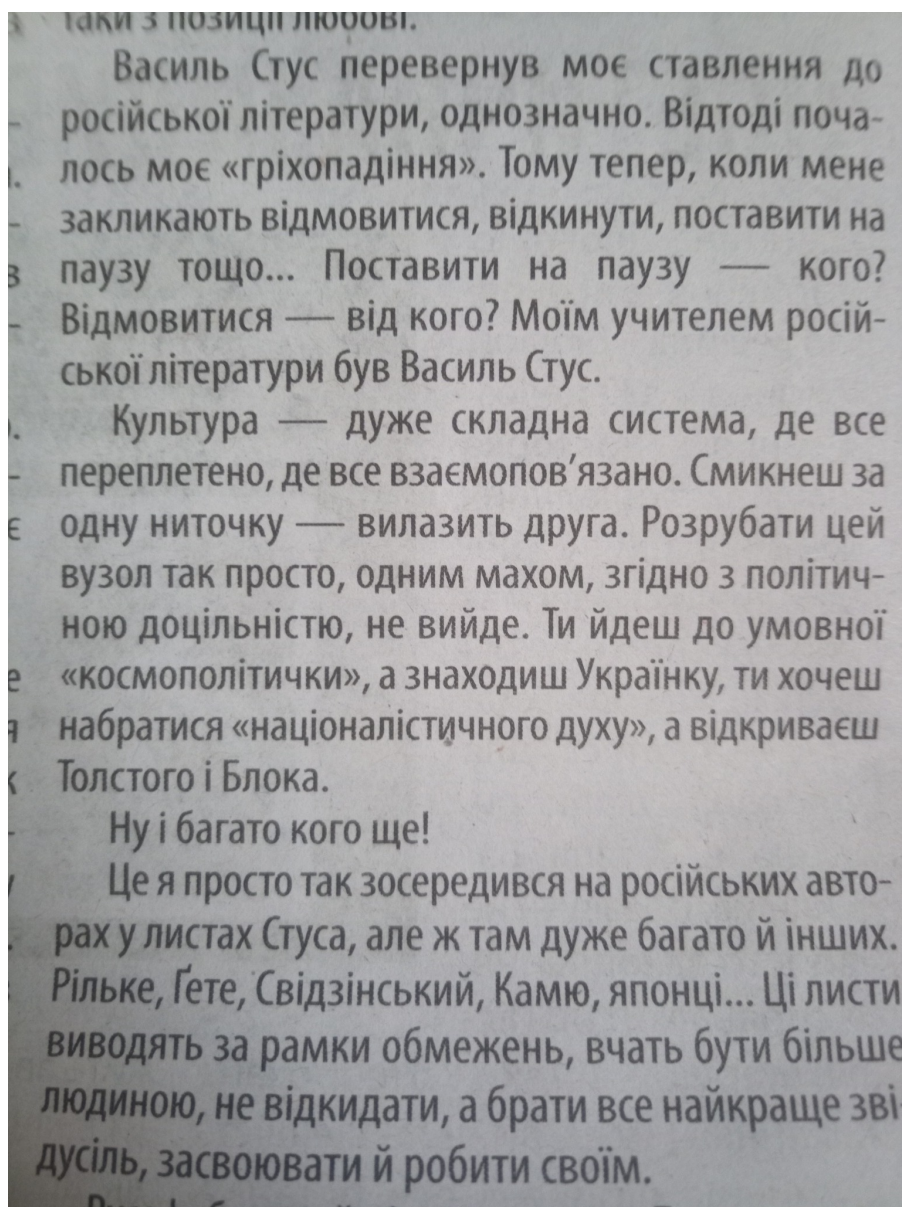

Переклади Наталії Горішної “Кримських сонетів” і “Одеських сонетів” Адама Міцкевича з естетичної точки зору цілком рівноцінні оригіналам. Вишукана мелодика звучання, пісенність, образність, напівтони почуттів — все це точно передано завдяки віртуозному володінню перекладачки тонкощами і образністю української мови, а також завдяки багаторічному перекладацькому досвіду та поетичному таланту письменниці.

Звісно, я оминаю словом чимало абсолютно нецікавих речей, як-от інтерв'ю до 70-річчя народознавця Дмитренка. Так, багато не те що вартого критики, а просто прісного. Проте таке наповнення було цілком очікуване.

Хоча от спогади про Михайла Семеновича напрочуд живі. Несподівана цікавина!

І несподівано заява, що йде проти шерсті й духу часу! Замітка “Його русофобія недостатня” Миколи Байдюка — дуже хороbra.

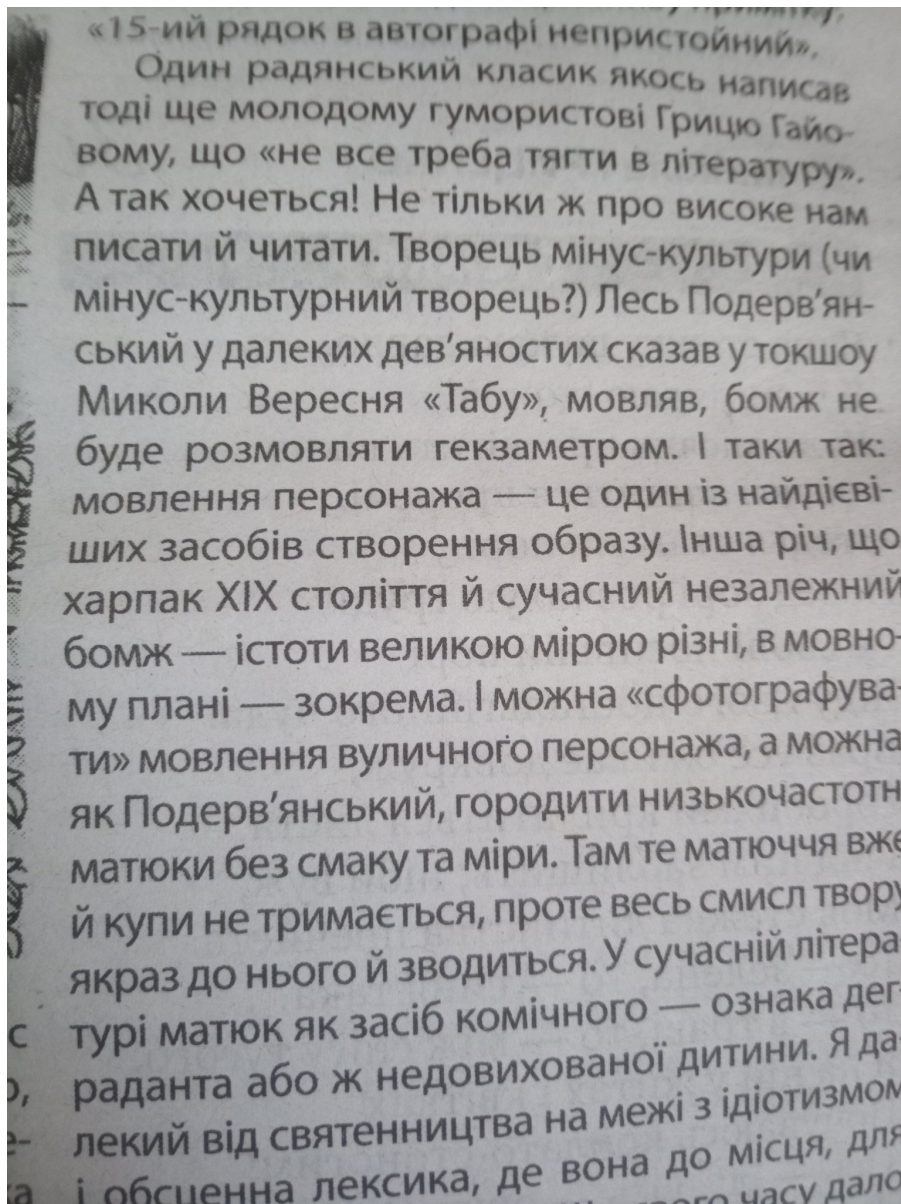
Василь Стус перевернув моє ставлення до російської літератури, однозначно. Відтоді почалось моє «гріхопадіння». Тому тепер, коли мене закликають відмовитися, відкинути, поставити на паузу тощо... Поставити на паузу — кого? Відмовитися — від кого? Моїм учителем російської літератури був Василь Стус.

Культура — дуже складна система, де все переплетено, де все взаємопов'язано. Смикнеш за одну ниточку — вилазить друга. Розрубати цей вузол так просто, одним махом, згідно з політичною доцільністю, не вийде. Ти йдеш до умовної «космополітики», а знаходиш Українку, ти хочеш набратися «націоналістичного духу», а відкриваєш Толстого і Блока.

Ну і багато кого ще!

Це я просто так зосередився на російських авторах у листах Стуса, але ж там дуже багато й інших. Рільке, Гете, Свідзінський, Камю, японці... Ці листи виводять за рамки обмежень, вчать бути більше людиною, не відкидати, а брати все найкраще звідусіль, засвоювати й робити своїм.

Стусенко в своїй публікації про ненормативну лексику примудрився одночасно встати на захист матюків як питомо українських слів та виступити проти них як російської мовно-культурної практики. Заодно зневажив Митця.

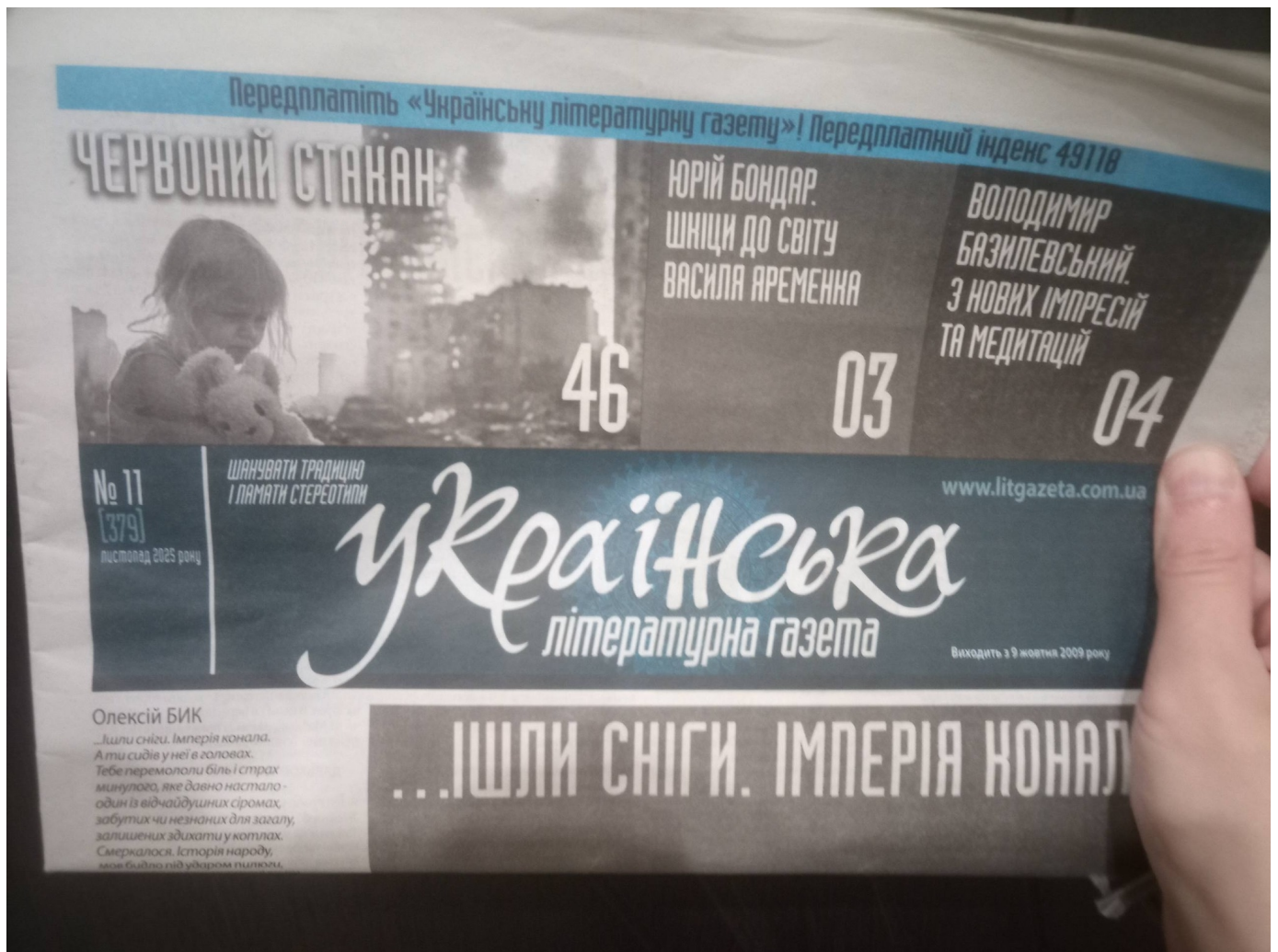

Один радянський класик якось написав тоді ще молодому гумористові Грицю Гайовому, що «не все треба тягти в літературу». А так хочеться! Не тільки ж про високе нам писати й читати. Творець мінус-культури (чи мінус-культурний творець?) Лесь Подерв'янський у далеких дев'яностих сказав у токшоу Миколи Вересня «Табу», мовляв, бомж не буде розмовляти гекзаметром. І таки так: мовлення персонажа — це один із найдієвіших засобів створення образу. Інша річ, що харпак ХІХ століття й сучасний незалежний бомж — істоти великою мірою різні, в мовному плані — зокрема. І можна «сфотографувати» мовлення вуличного персонажа, а можна, як Подерв'янський, городити низькочастотні матюки без смаку та міри. Там те матюччя вже й купи не тримається, проте весь смисл твору якраз до нього й зводиться. У сучасній літературі матюк як засіб комічного — ознака деграданта або ж недовихованої дитини. Я далекий від святенництва на межі з ідіотизмом і обценна лексика, де вона до місця, для цього часу дало

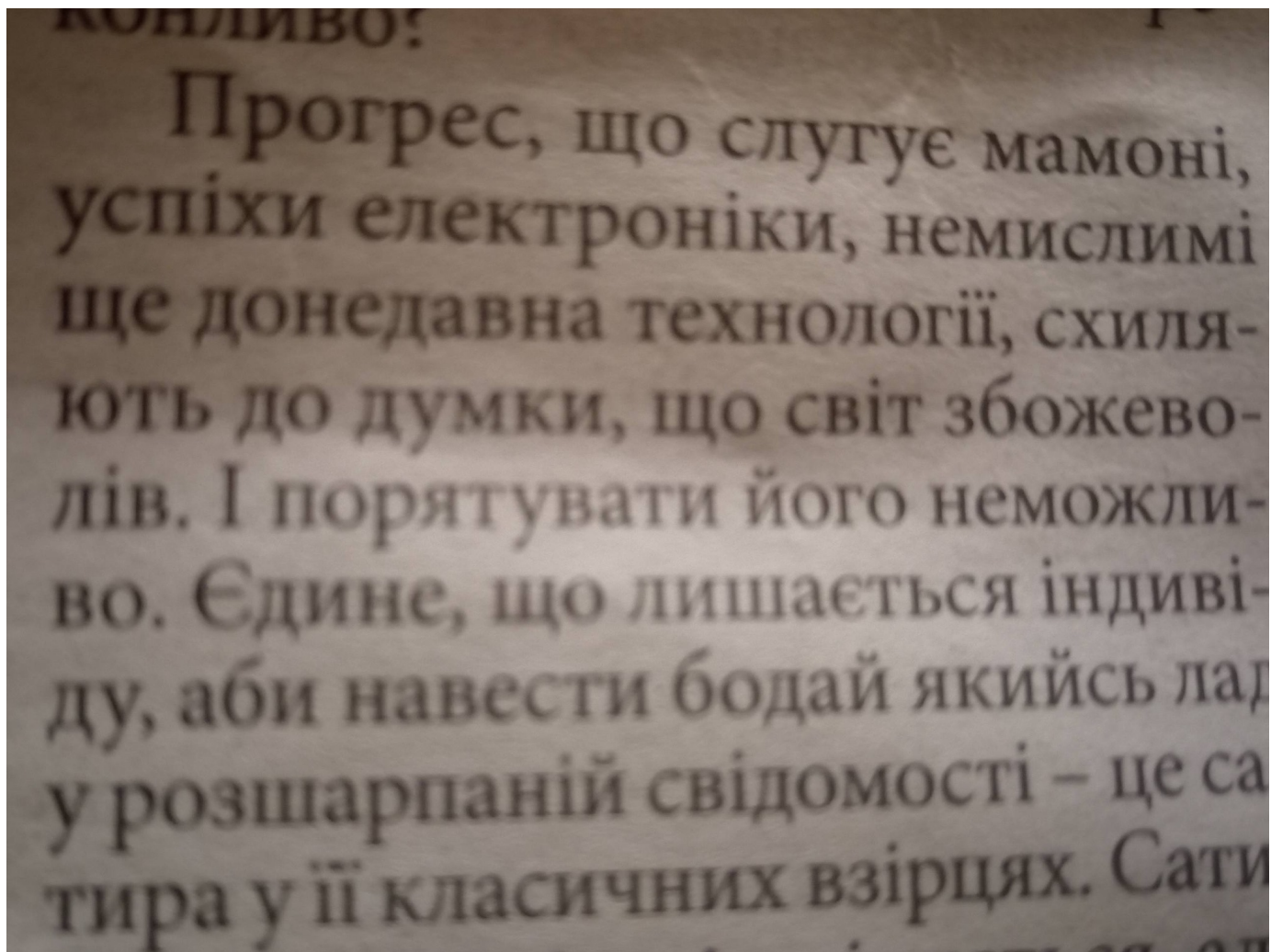
До речі, газета так мило час від часу пояснює читачеві пенсійного віку сучасні реалії й поняття, як-от стендапер, панч...

І куди ж без затяганої конспірології: на передостанній сторінці про Марлоу-Шекспіра.

Українська літературна газета

Друга — Українська літературна газета — прийшла наприкінці грудня 2025-го.

Прогрес, що слугує мамоні, успіхи електроніки, немислимі ще донедавна технології, схиляють до думки, що світ збожеволів. І порятувати його неможливо. Єдине, що лишається індивіду, аби навести бодай якийсь лад у розшарпаній свідомості — це сатира у її класичних взірцях.

Куди ж без ниття дідів, що прогрес несеться не туди: Базилевський жаліється на технічний поступ на службі капіталізму.

ЗАБЛОКУВАТИ TELEGRAM: МОВНИЙ ОМБУДСМЕН ЗРОБИЛА ГУЧНУ ЗАЯВУ ПРО ЗАГРОЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Уповноважена із захисту державної мови Олена Івановська вважає, що популярний месенджер Telegram становить ризик для національної безпеки України. Про це пише tehnofan.com.ua.

Під час обговорення поширення російської мови серед молоді мовний омбудсмен заявив, що без блокування Telegram «України тут не буде». За її словами, саме цей крок є необхідним для збереження української ідентичності та інформаційної безпеки.

«Це необхідно зробити. Якщо ми думаємо про завтра, Україну, українську — інакше не буде. Або буде просто територія, але тут Україна не буде», — наголосила Івановська.

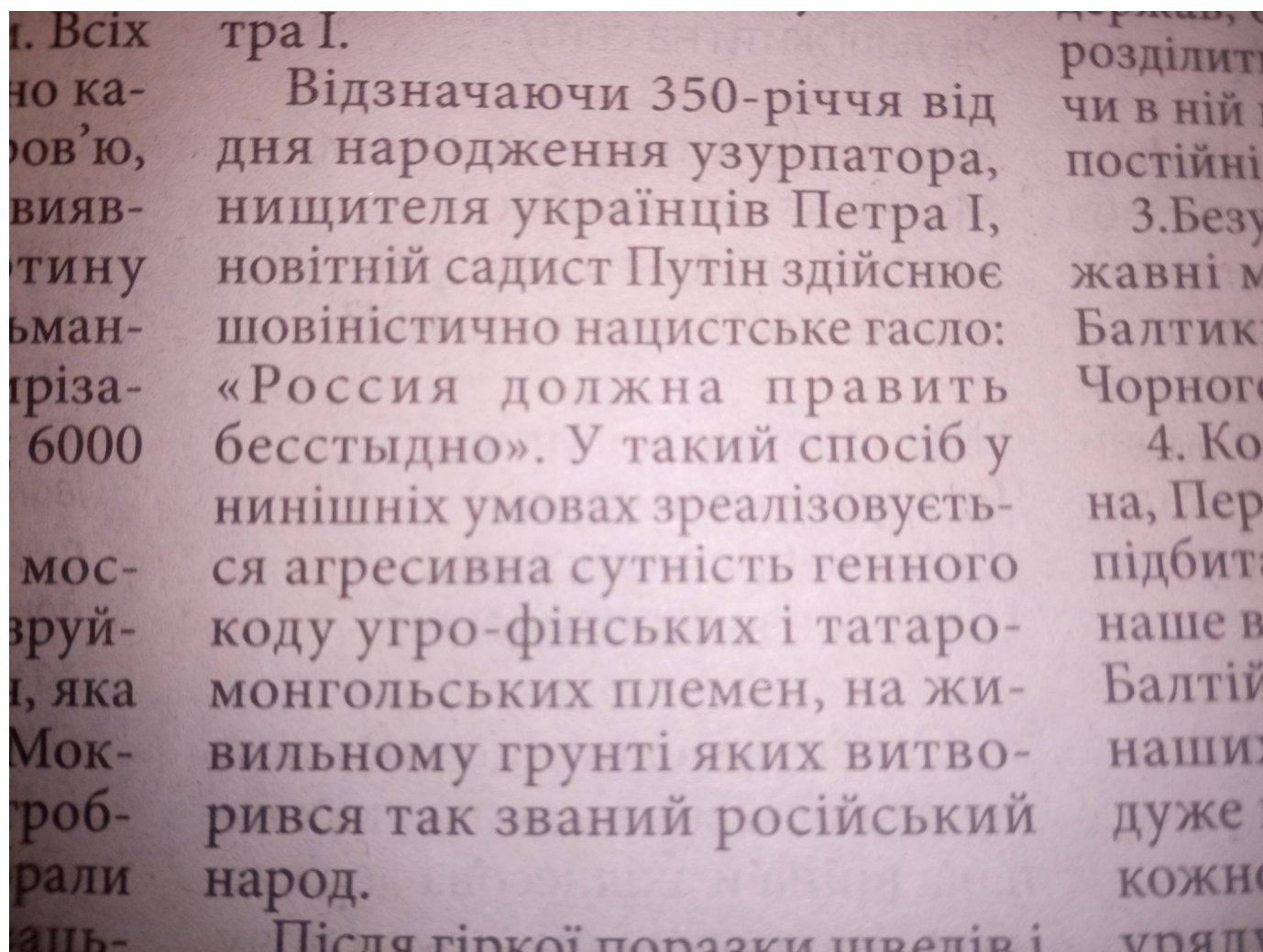
ЗАБЛОКУВАТИ TELEGRAM: МОВНИЙ ОМБУДСМЕН ЗРОБИЛА ГУЧНУ ЗАЯВУ ПРО ЗАГРОЗУ ДЛЯ УКРАЇНИ

Уповноважена із захисту державної мови Олена Івановська вважає, що популярний месенджер Telegram становить ризик для національної безпеки України. Про це пише tehnofan.com.ua.

Під час обговорення поширення російської мови серед молоді мовний омбудсмен заявив, що без блокування Telegram «України тут не буде». За її словами, саме цей крок є необхідним для збереження української ідентичності та інформаційної безпеки.

«Це необхідно зробити. Якщо ми думаємо про завтра, Україну, українську — інакше не буде. Або буде просто територія, але тут Україна не буде», — наголосила Івановська.

Ну, і як завжди, можновладцям кортить усе заблокувати й усіх контролювати. Російські рефлексії в українській політиці.

Відзначаючи 350-річчя від дня народження узурпатора, нищителя українців Петра І, новітній садист Путін здійснює шовіністично-нацистське гасло: "Россия должна править бесстыдно". У такий спосіб у нинішніх умовах зреалізовується агресивна сутність генного коду угро-фінських і татаро-монгольських племен, на живильному ґрунті яких витворився так званий російський народ.

Я був трохи морально неготовий до розповіді про фіно-монголів... Чесно кажучи, звинувачення росіян у монгольській крові в жилах якось підзадовбало. Де монгольська дисципліна? Де монгольська толерантність до звичаю й віри? Нема того в росіян. Єдина спільна риса монголів та росіян: нещадність до непокірних.

А далі політичного більшало. Шиза шизою, а за маніпуляції з числом жертв Голодомору треба бити по руках. Автори Білоус та Лизанчук просувають наратив про 10 мільйонів. Ніщо інше, ніж танці ненависті на кістках. Перепрошую, 15 мільйонів із супутніми втратами! А чого не всі 40-50?! Всі попухли, разом із авторами статті "Російська екзистенційна війна". Ех, а стільки ж пояснювали науковці-історики, як шкідливо перегинати палку із страдництвом. Патріоти — глухі.

Леонід Кравчук, політична повія, яка і з України прагнула зробити проститутку...

Читаючи статтю про "Мезозой" Павлюка, вкотре усвідомлюю, що неважливо, чи патріот, чи ватник оплакує втрати 90-х — це однаково гидка жовч.

Потім вірші. Хуяк-хуяк — автор вірша Олесь Дяк! Не можу нормально сприймати цю наївну пасторальну поезію пенсіонерів. І напевно не треба. А от поезія Букатюка цікавенька, хоч і нагадує ігри столітньої данини.

[...] І тому для українського суспільства цікавий досвід китайської літератури, яка спромоглась замінити собою юридичні інстанції та морально засудити злочини культурної революції. Мова йде про великий пласт сучасної китайської літератури, який об'єднується терміном «література шрамів». Таким чином, модернізація китайського суспільства пов'язана із духовною модернізацією, починаючи з Ден Сяопіна («товариш Ден» по аналогії з «голова Мао»).

Подібна література «шрамів» показує, що комуністична партія може лишитись при владі й достатньо морально засудити її злочини, щоб не повернутись до них знову. [...]

На статті «Морок насувається зі сходу» випав у осад. У такому подиві й обуренні давно не був — з часів похвальної статті про Алієвих від «Всесвіту». Який іще позитивний досвід китайських підментованих письменників-спілчан?! Яке визнання помилок і злочинів комуністичною партією?! Ви спитайте, що сталося на площі Тяньаньмень! Щоб не повернутися до злочинів? А що коїться у Східному Туркестані, га? Ну серйозно, в КНР досі

усім літературним процесом верховодить письменницька спілка і відповідно Партія. Будь-яка критика — санкціонований випуск пари з кінця. Попри мистецьку відлигу в Китаї комунізму/тоталітаризму з людським обличчям не спостерігається. Наївні фантазії. Як можна настільки наївно вірити комуністам?!

Далі статті про гагаузький фольклор, Гоголя і Сковороду, трошки про різні переклади, до яких я можу зауважити занадто мало, тому перейдемо до третього часопису.

Журнал “Критика”

Журнал прийшов у червні 2026-го.

Harvard Library of Ukrainian Literature — Гарвардська бібліотека української літератури

Заснована 2021 року видавнича серія
за загальної редакції Олега Коцюби

У 2021 році Український науковий інститут Гарвардського університету заснував нову книжкову серію: «Harvard Library of Ukrainian Literature». Вона має на меті публікацію найкращих творів української літератури XIX–XXI століть у перекладах англійською мовою, а отже, всебічне поширення знань про Україну й українських письменників, чиї твори заторкують найактуальніші та найгостріші теми українського минулого і сьогодення.

Нова серія вже стала незамінною лектурою для викладачів і дослідників у царині українських студій та славістики в усьому світі. Розповсюдженням видань серії у паперовому і цифровому форматах опікується видавництво «Harvard University Press». Перші книжки серії побачили світ на початку 2022 року, у подальших планах — десятки видань.

Упорядником серії є директор вебпроєкту і головний редактор сайту «Критики», літературознавець, доктор філософії Гарвардського університету, директор видавничих програм Українського наукового інституту Гарвардського університету Олег Коцюба.

Пропозиції рукописів можна надсилати на електронну адресу:
kotsyuba@fas.harvard.edu.

Інструкція
для надсилання
книжкових рукописів

Інструкція для
подання статей

<https://books.huri.harvard.edu>

Все єство очікувано протестувало проти стилю письма цього журналу. Як-не-як, я — орфографічний реакціонер, прихильник норми 90-х. Ну, це тривіальне зауваження. Просто досі дивує, як наша інтелігенція любить химерно поєднувати мовні маркери лівого й правого флангів одночасно.

Серед авторів номера добродійка Шан Норріс, автор книжки “Тіла в облозі: як атака ультраправих на репродуктивні права стала глобальною”, що створювало певні очікування. Проте, як виявилось, стаття Норріс є цілком адекватною, щоправда явно не для нас писане — експортна річ. Не в Харкові читати ж, як боязко їхати в Харків.

Далі розмістилася рецензія на згадану мною книжку “Тіла в облозі”. Якщо коротко, то автор бачить потойбіч барикади такий собі антиінтерсекційний єдиний рух: противник абортів = білий супрематист. Що заборона не розбирає раси — справа десята, звісно. Змова білих фашистів-капіталістів та інцелів? Я — противник заборони абортів, але читати переказ книжки смішно.

Дивно написана ж “Амбіколоніяльність” виявилась банальністю й водою. Ех!

“Культурна колонізація” Мокрика: раптова негативна згадка іконічних Штепселя і Тарапуньки! Чим Вас образив дует, га? Відсутність почуття гумору — це погана ознака. Як людина майже без почуття гумору кажу, хех.

Читаю далі... Ну серйозно, я вже робив зауваження про мову журналу, але яким треба бути ідіотом, щоб писати “аргентинський” через Г? У іспанській у цій позиції навіть не Г, а взагалі Х. Фетишизація літер. Їм абсолютно байдужо, що за тими буквами криється. Там далі ці генії навіть Гродно написали через Г. Нагадую: це білоруське місто, білоруси теж гекають. Гаразд, йдеться про Гродно часів Першої Речі Посполитої, але я не уявляю українського перекладача, який писатиме Львуф (Lwów).

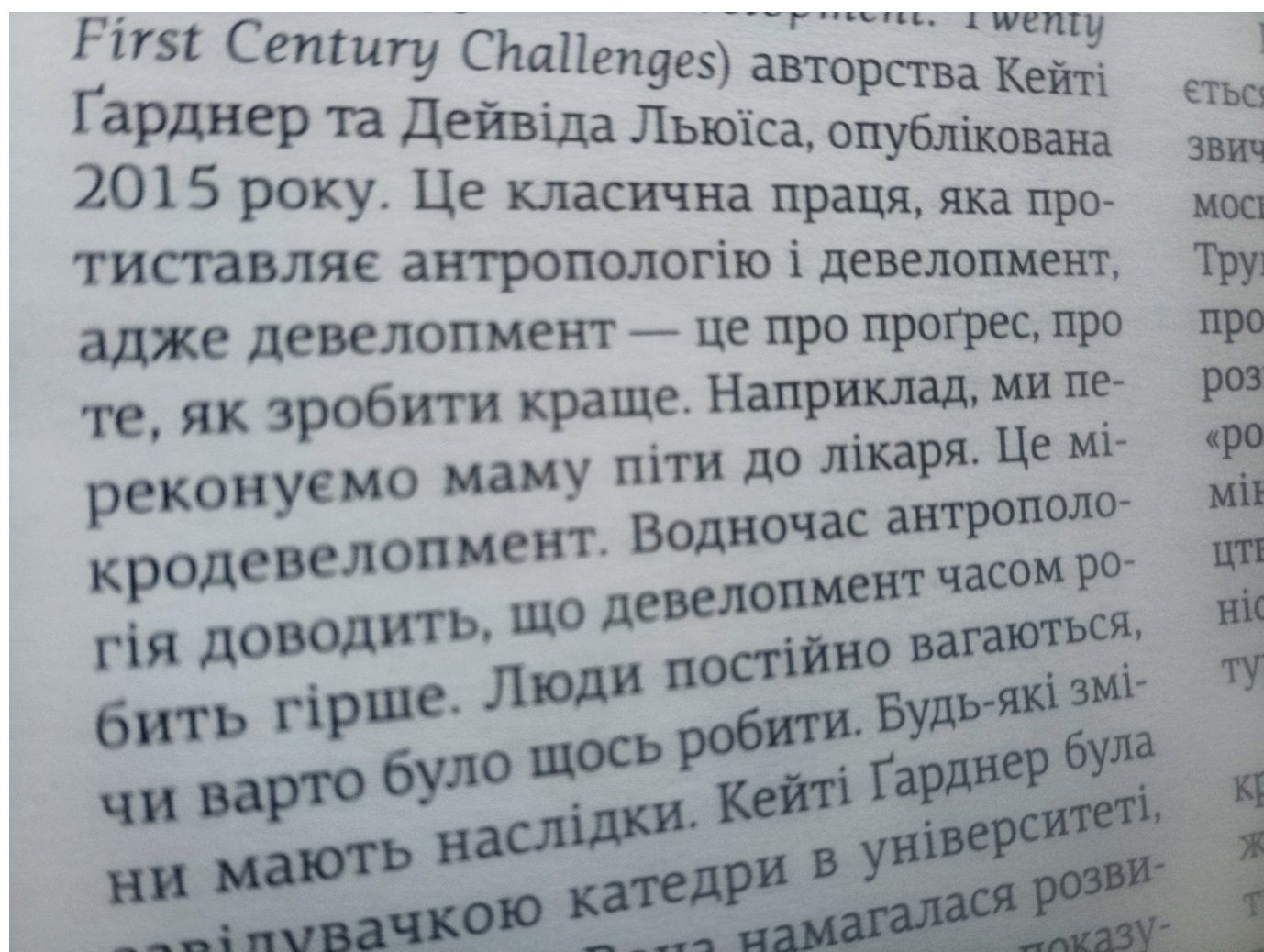
Стародубська пише про менталітет українців. Розмова за своєю природою спекулятивна. Саме поняття менталітету, який визначає поведінку, є суто східноєвропейською спекуляцією.

Далі стаття про інцидент із шоломом олімпійця. Чесно кажучи, я не розумію такого акціонізму. Результат політичної провокації був очікуваним. Вкотре українцям важливіший символізм, аніж практична результативність. Проте щодо Олімпіади як такої зауважу, що згоден, що МОК недостатньо суворо та навіть поблажливо ставиться до російських спортсменів. Тут поділяю критику статті.

Книжка Тимошенка про Берестейську унію, за відгуком, схоже, неочікувано зважена. Приємно знати.

“Гірка розплата” про судочинство над капо. Схоже, ця книжка може стати корисною нашому суспільству.

Далі стаття “Антрополог у краю допомоги”. Задумався: відколи слово девелопмент стало позначати якусь конкретну галузь?

[...] девелопмент — це про прогрес, про те, як зробити краще. Наприклад, ми переконуємо маму піти до лікаря. Це мікророзвиток. Водночас антропологія доводить, що девелопмент часом робить гірше. Люди постійно вагаються, чи варто було щось робити. Будь-які зміни мають наслідки. [...]

Абсолютно не розумію, чому ці люди не перекладають розвиток з англійської. Далі в статті буквально згадано недорозвинені країни — underdeveloped countries.

Проте це щира стаття про грантоїдське життя, самокритична сповідь соціального антрополога.

далі нікуди. Стеля для людей, які прийшли в цю сферу без політичного лобі, неймовірно низька.

Про експертне знання в книжці Дейвіда Моса також багато написано. Він стверджує, що експертне знання — це продукт напівтаємничої детективної праці, обговорень, чуток, відсутності даних та дезінформованості, прийняття бажаного за дійсне або свідомої брехні. До цього додається небезпечне водіння, самотність, алкоголь, секс — цілий спектр досвідів, швидких вражень та інтуїтивних згадок, які згодом стабілізуються у вигляді статистики, таблиць із цифрами та фреймворків.

Насправді ми дуже погано знає-

неться.
ситуації
але далі
Тобі пр
рі» робі
ється п
няття
«good g
practice
і чому
зовим
ція». У
банку с
цію в А
тів, усе
ноевроп
Амери

и- бі, ці о. — ої а- я к- о- і- ь і-
неться. Антропологи кажуть, що у такій ситуації два боки: тобі щось нав'язують, але далі ти можеш робити те, що хочеш. Тобі продали «ґендер», і ти в «ґендері» робиш те, що тобі подобається і здається правильним. Корнвол описує поняття «civil society», «empowerment», «good governance», «sustainability», «best practice», пояснює, хто їх придумав, коли і чому вони стали популярними. Показовим є приклад щодо слова «корупція». У 1996 році президент Світового банку сказав, що треба побороти корупцію в Африці. З'явилося чимало експер-

має п
чать
ваше
розм
тат.
ні н
сію
«сар
це
якш
то
bui
ни

capital чи social capital — це ж і є корупція. Це зв'язки, які ти потім використовуєш для просування своїх інтересів.

«Девелопмент» сам по собі — також модне слівце, набір припущень і переконань про природу соціального прогресу. Нічого конкретного. А у нас конкретні проблеми, які потребують конкретних рішень, а ми не можемо заглибитися, бо це йде проти системи. Тому що тоді немає змоги працювати на місцях і звітувати, бо це дуже складно. Якщо ти робиш щось конкретне, це легко перевірити, виміряти, це потребує багато часу, а проекти набагато коротші. Натомість міжнародні організації негнучкі, вони вимагають успіху одразу. Умовно кажучи, ви ще не почали, але вже пишете статті про те, що цей проєкт дуже успішний, бо інакше бути не може, у вас не-

має права на помилку. Вам не проба-
чать цього ані донор, ані держава, ані
ваше керівництво. Ти спеціально вживав
розмиті fuzzwords і сам оцінюєш резуль-
тат. Так само із buzzwords: вони націле-
ні на те, щоб люди не з «бульбашки» від-
сіювалися. Вони не розуміють, що таке
«scaracity building», бо це про все одразу:
це гроші і на оренду, і на тренінги. Але
якщо ви напишете просто «тренінги»,
то не зможете продати їх так, як «scaracity
building».

Насправді працівники міжнарод-
них організацій давно знають усе це. На-
приклад, про «Transparency International»
2000 року була стаття, що все це — public
perception, проблема публічного сприй-
няття, і воно не працює. Чим більше го-
вориш про корупцію, тим більшою вона
здається людям. Для нас це досі акту-
ально.

В. III: Якщо поглянути на систе-

[...] далі нікуди. Стеля для людей, які прийшли в цю сферу без політичного лобі, неймовірно низька.

Про експертне знання в книжці Дейвіда Моса також багато написано. Він стверджує, що експертне знання — це продукт напівтаємничої детективної праці, обговорень, чуток, відсутності даних та дезінформованості, прийняття бажаного за дійсне або свідомої брехні. До цього додається небезпечне водіння, самотність, алкоголь, секс — цілий спектр досвідів, швидких вражень та інтуїтивних згадок, які згодом стабілізуються у вигляді статистики, таблиць із цифрами та фреймворків.

[...]

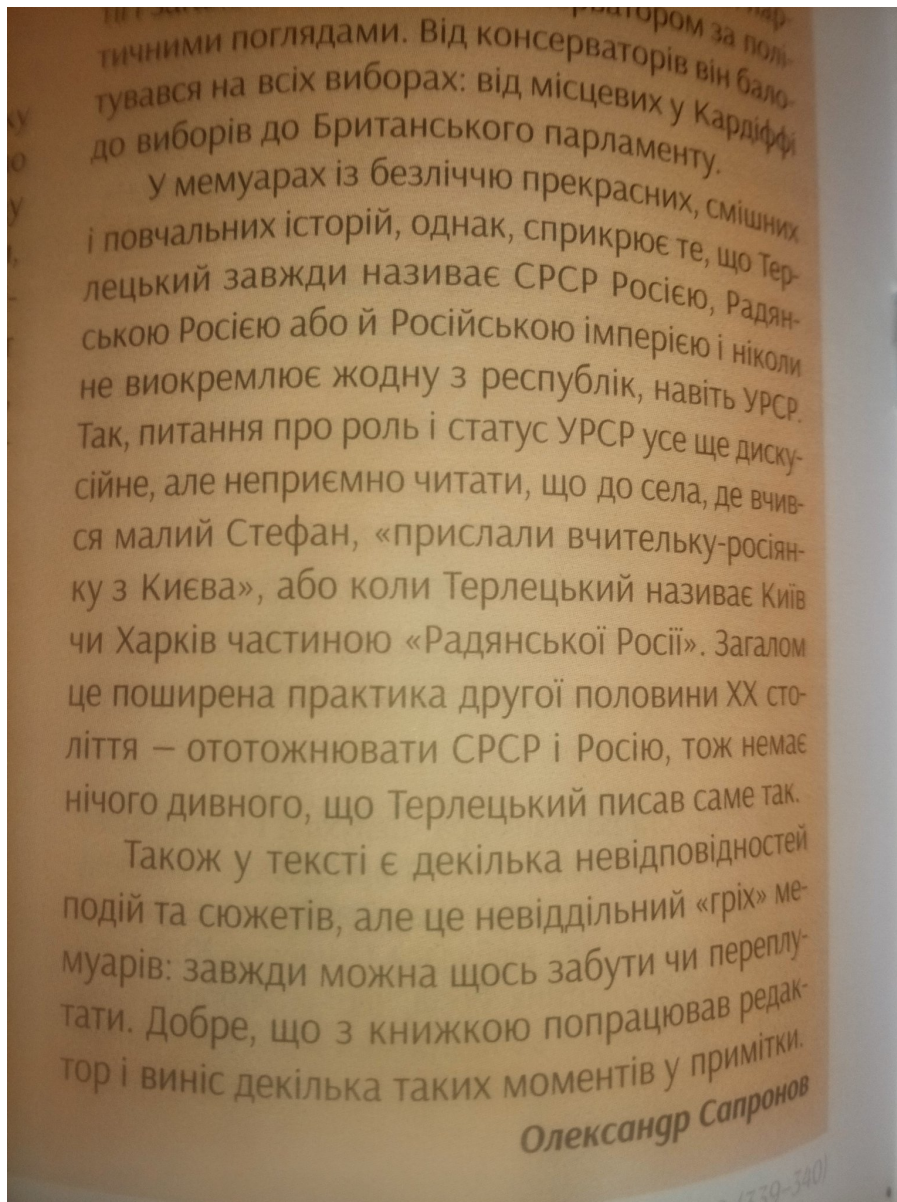
Антропологи кажуть, що у такій ситуації два боки: тобі щось нав'язують, але далі ти можеш робити те, що хочеш. Тобі продали "ґендер", і ти в "ґендері" робиш те, що тобі подобається і здається правильним. Корнвол описує поняття "civil society", "empowerment", "good governance", "sustainability", "best practice", пояснює, хто їх придумав, коли і чому вони стали популярними. У 1996 році президент Світового банку сказав, що треба побороти корупцію в Африці. [...]

[...] social capital — це ж і є корупція. Це зв'язки, які ти потім використовуєш для просування своїх інтересів.

“Девелопмент” сам по собі — також модне слівце, набір припущень і переконань про природу соціального прогресу. Нічого конкретного. А у нас конкретні проблеми, які потребують конкретних рішень, а ми не можемо заглибитися, бо це йде проти системи. Тому що тоді немає змоги працювати на місцях і звітувати, бо це дуже складно. Якщо ти робиш щось конкретне, це легко перевірити, виміряти, це потребує багато часу, а проекти набагато коротші. Натомість міжнародні організації негнучкі, вони вимагають успіху одразу. Умовно кажучи, ви ще не почали, але вже пишете статті про те, що це проект дуже успішний, бо інакше бути не може, у вас немає права на помилку. Вам не пробачать цього ані донор, ані держава, ані ваше керівництво. Ти спеціально вживав розмиті fuzzwords і сам оцінюєш результат. Так само із buzzwords: вони націлені а те, щоб люди не з “бульбашки” відсіювалися. Вони не розуміють, що таке “capacity building”, бо це про все одразу: це про гроші і на оренду, і на тренінги. Але якщо ви напишете просто “тренінги”, то не зможете продати їх так, як “capacity building”.

Насправді працівники міжнародних організацій давно знають усе це. Наприклад, про “Transparency International” 2000 року була стаття, що все це — public perception, проблема публічного сприйняття, і воно не працює. Чим більше говориш про корупцію, тим більшою вона здається людям. Для нас це досі актуально.

Цілком поділяю претензію до мемуарів Терлецького. Колись у ще радянському Львові моїй бабусі сказали: “Харків — та хіба то Україна?” Таке заслуговує на осуд.

У мемуарах із безліччю прекрасних, смішних і повчальних історій, однак, сприяє те, що Терлецький завжди називає СРСР Росією, Радянською Росією або й Російською імперією і ніколи не виокремлює жодну з республік, навіть УРСР. Так, питання про роль і статус УРСР усе ще дискусійне, але неприємно читати, що до села, де вчився малий Стефан, «прислали вчительку-росіянку з Києва», або коли Терлецький називає Київ чи Харків частиною «Радянської Росії». Загалом це поширена практика другої половини XX століття — ототожнювати СРСР і Росію, тож немає нічого дивного, що Терлецький писав саме так. Також у тексті є декілька невідповідностей подій та сюжетів, але це невіддільний «гріх» мемуарів: завжди можна щось забути чи переплутати. Добре, що з книжкою попрацював редактор і виніс декілька таких моментів у примітки.

Олександр Сапронов.

“Болгарське пообіддя”... Що ж, можу сказати, що я чув про Георгія Господинова, і що мені це абсолютно чуже. Звучить, як черговий постсоціалістичний пізній постмодернізм з переходом у метамодернізм: ігри з текстом і чуттєвість. Не моє. Ординарна сивочола писанина, просякнута ностальгією.

До речі, не зовсім розумію, чому Буття цитується в перекладі Турконяка. Греко-католицьке лобі в статті про болгарського письменника???

“Чи перекладна болгарська туга?” — питається Господинов. Хех, як на мене, аж надто добре, що аж псує філософствування (туга).

Село, сад, черешні, мухи, смерть батька — про таке пише Господинов. На позір, звичайне старече занурення в дитячі спогади. Можливо, секрет у майстерному слові, але таке рецензія не передає. Чесно кажучи, не розумію, нащо перекладати подібне, бо в нас таких писак своїх вдосталь.

Завершують номер суть некрологи музикантів Ігоря Блажкова і Романа Кофмана. Ну, як на мене, обидві літературні газети були цікавіші за журнал. На цьому експеримент передплати завершено.

Кохайтесь, чорнобриві, та не з...

Серед творів Грабовського існує одна поема, котру, як на мене, літературознавці несправедливо обділяють увагою. Йдеться про “Текінку” (себто туркменку). Можливо, ви, як і я донедавна, навіть не чули про неї, позаяк поема, здається, завжди була відсутня в шкільних хрестоматіях.

Зазвичай цей твір згадують побіжно, більше концентруючись на обставинах написання, аніж на змісті. Справа у тому, що написано “Текінку” у 1886 році у харківській тюрмі.

Восени 1885 року Павло Грабовський потрапляє до армії в чині рядового. Служить у слобожанських Валках, де поширює серед військовослужбовців заборонену літературу, намагається відстоювати права простих солдатів. Така діяльність, звісно, не могла лишитись без реакції військового начальства. Письменникові загрожує суд, але швидко перспектива змінюється на службу на окраїні імперії — у Ташкенті.

...Проти мене було визначено судове слідство за образу офіцера та ремство на порядки службові; мені грозив дисциплінарний батальйон (воєнні арештантські роти), але мене

визволив несподіваний випадок: від головного штабу надійшла бумага, щоб мене, яко чоловіка політично непевного, випроводить на службу до Ташкенту, – мене послали в дорогу, і про кінець слідства я більш не чував.

Три місяці прямував у своє службове заслання Грабовський: через Крим, Кавказ і за Каспій. Історію, яка лягла в основу поеми, поетові розповіли в Ашхабаді. Далі він мусив служити в Оренбурзі, проте не затримався там, а потрапив у Харків, у в'язницю.

Тут я зложив поему «Текінка» і низку віршів московських з передмовою українською... писав опроче і дрібні вірші українські. Все оте загубилося (звичайно, то все були спробунки, не варті уваги); «Текінку» я опісля списав знов по пам'яті...

Безпосередньо твір знавці обговорюють доволі рідко, зазвичай зауважуючи його деяку поетичну кульгавість (у тексті присутні неприродні наголоси, слова-новотвори). Проте, на мою думку, цінність цієї поеми не у формі, а в сюжеті, котрий фахівці простодушно трактують як просте наслідування Кобзаря. Бо насправді “Текінка” Грабовського – не епігонство, а пряма полеміка із Шевченком, неприкрита антитеза широко звісної “Катерини”. Це поема про уподібнення українців до росіян, про співучасть українців у російському кривдництві. Маємо справу не з повтором сюжету, а з переверотом: тут перелюбець – не чужий солдат-великорос, а співвітчизник на чужині. Тут свій, українець, зваблює й кидає тубільну мусульманку, доводить ту до зречення від рідного народу й традицій прашурів, чим обрікає на смерть.

І такий гострий твір не у фокусі сучасних дослідників. Бачиться, оскільки не пасує страдницькому національному наративові. Давні ж зауваження радянських літературознавців несуть гротескний відбиток епохи:

Не без впливу Шевченка створив Грабовський поему “Текінка”, в якій показує ВЕЛИКЕ ПОЧУТТЯ ДРУЖБИ, ЩО ЄДНАЄ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ НАРОДІВ.

Із “Традицій Т.Г. Шевченка в українській літературі” Івана Пільгука.

Така трактовка дивує лише почасти, адже, погодьтесь, ми завжди знали, що радянська “дружба народів” – річ жорстока й безжальна.

А [ось як літературознавець Арсен Каспрук](#) вправно оминає пряму відмову солдата-українця текінці:

В умовах мирного часу розцвіла любов між солдатом Омельком і молодою туркменкою. Поет досить рельєфно змальовує характер і вдачу молодої текінки (хоч і не дає їй ім'я). Вона щира, запальна, пристрасна, рішуча. Хоч знає, які суворі закони (світські і релігійні) у її краї, текінка вирішує порвати із місцевими пересудами і релігійними звичаями та поїхати з Омельком до України. В одинадцятому розділі дана розв'язка сюжету – текінку за зв'язки з Омельком, за зраду місцевих звичаїв і законів, вбиває рідна сестра.

Жодного слова про те, що Омелько взагалі-то відмовив їй, нехрещеній. Поганцями призначені “пережитки” – релігійні закони степовиків. Тим часом текст поеми:

[...] Здригнув козак від слів її... / “Навіщо поклятьби твої? / Ти — нехрещена; на Вкраїні / Всі

мають віру у Христа;" [...]

То, може, винуватець тут український коханець, а не мусульманський звичай? Як на мене, важливими силами твору є відсутність принципової непогрішності українства та відносність ролей у великій імперії.

...Хронологічно й географічно крах СРСР розпочинається, власне, у Казахстані – алмаатинський студентський бунт у грудні 1986, нашвидкуруч залитий не лише водою із поліційних водометів, але й кров'ю. А невдовзі запалахкотів стільки ж тепер призабутий, скільки й лютий бунт у казахстанському місті – Шевченко. Величезна казахська юрба, сита "інтернаціоналізмом" по горлянку, видихала із неї, серед інших, таке гасло: геть Шевченка! Поверніть місту його давнішу назву – Актау! Це, здається, єдиний випадок у шевченківському космосі, коли поет постав як... вособлення імперії.

Вадим Скуратівський. – Сучасність. 1995. № 10. С. 155.

Завиграшки отруєний ронін: читаючи різне

Про прислівник “Завиграшки”

Слово “завиграшки” доволі незграбно вжито в 7-мі томі “Ательє чаклунських капелюхів” і в 1-му томі “Відьмака-роніна”, а це близькі у часі публікації. Синхронне гортання словника? Кумедно опосередковано спостерігати такі процеси в перекладацькій спільноті.

“Легко заколисати, завиграшки отруїти” ... — у “Роніні”.

“Каже, ніби йому завиграшки тримати над нами купол” — в “Ательє”. Відчуваєте, що щось не так? Це значить: “каже, ніби граючись тримати”.

“Завиграшки” — це НЕ повний синонім “легко”. “Навпомацки”, “навпочіпки” тощо — прислівники на -ки мають виразну ознаку дії.

Власне, різницю видно в словниковій ілюстрації:

ЗАВИГРАШКИ, присл., розм. Те саме, що заіграшки. Їй, звиклій до важкої роботи..., праця тут [на дачі] здавалася легкою. Таку роботу можна було робити завиграшки (Василь Козаченко, Сальвія, 1959, 23).

Словник української мови: в 11 томах. — Том 3, 1972. — Стор. 46.

Легку роботу роблять завиграшки. Слова вжиті в сусідніх реченнях, що вказує на існування семантичної різниці, нюанса.

ЗАІГРАШКИ, присл., розм. Те саме, що завіграшки. Свікліцька міцно вхопила ворота й ніби заіграшки одкинула їх набік однією рукою (І. Нечуй-Левицький); — Хтось вас послав чи хто звелів? — Та хто їх посилав — самі пішли, — казала Оксана. — Що їм, молодим та здоровим: пішли, заіграшки, зв'язали [снопи], наговорились, наспівались, ще й додому завидна прийшли (С. Васильченко); — Я ще копу на такій озимині заіграшки нажну, а молодь хіба так уміє серпом орудувати? (М. Стельмах).

Словник української мови (СУМ-20).

Очевидно, що “ніби заіграшки одкинула” значить не “наче легко відкинула”, а “мов граючи”.

До речі, є цікава стаття на тему: [Ю. В. Громик. Західнополіські прислівники на -ки, -ка.](#)

Очевидно, найперше за допомогою суфікса -ки було утворено прислівники безпосередньо від дієслівних основ (у тому числі спрефіксованих), обминаючи стадію іменника, тобто за аналогією. Абстрагований суфікс -ки деривував прислівники в іменниковий спосіб — додавався до останнього тематичного приголосного дієслівної основи [...]

Про переклад коміксу “Відьмак-ронін”

Щодо решти перекладу "Відьмака-роніна" скажу, що це звична халтура "Вовкулаки". Зокрема редактори не чули про [Святе мавпяче правило](#) (про відсутність апострофа при збігові кількох приголосних однієї морфеми, окрім випадків з Р). Але орфографія — то дрібниця, яка мало кого хвилює. Там є суто стилістичні помилки, і їх вдосталь. "Вовкулаці" бракує доброго літературного редактора.

"Проявіть трохи терплячості" — ну що це таке? Терплячість — це риса того, хто вміє проявити терпіння.

Особливо кинулась у око логічна хиба одного виразу: "попри невеликий розмір, каппи ОМАНЛИВО сильні". Ні перекладача, ні редакторів таке формулювання не збентежило. Але ж це розмір оманливий, а сила — несподівана, неочікувана тощо.

Окремий біль для мене те, що видавець відьмацьких коміксів чи не жодного разу не написав польські прізвища правильно. І цього разу також. В анонсі сценарист Rafał Jaki був названий "Рафаль Які". Згодом у видавництві таки збагнули різницю між літерами L та Ł. А ось займенник із прикметниковим закінченням "який" так і не впізнали.

Зате мова перекладу повниться модними змінами: "мітами" (якими такими мітками?), "мандрівниче" (яким таким мандрівничим?). Люблять же в нас перекладачі й редактори бути проти шерсті відносно звичної норми. Нова редакція орфографії, звісно, дозволила тикання, однак зовсім не зобов'язала. Тим паче, в слові "міф", як на мене, воно недоречне, оскільки в українській мові існує також слово "міта" (те саме, що мітка), з яким у відмінках будуть збіги.

У “мандрівника” ж, як і в багатьох інших слів з “чергованими” літерами, ординарна клична форма з кінцевим -у. “Олеже” і подібні — це суто діалектне, західноукраїнське. Як розумію, клична форма на -у потіснила -е, оскільки відсутність чергування спрощує розпізнання слова в називному відмінку. Як я вже зауважив, “мандрівниче” подібне до середнього роду умоглядного прикметника “мандрівничий”. Щоправда і тикання, і -екання — цілком дозволені нормою відхилення. Тож це суто буркотіння ретрограда. На відміну від зауважень щодо прізвищ, логіки й вжитку прислівників.

Update: Іще пара зауважень

Згодом у 7-му томі “Ательє” зустрів дивне використання слова “бодай” у реченні про минуле: *“Якщо я більше ні на що не здатна, БОДАЙ ніколи не ставала чаклункою”*.

“Бодай” = “щоб” або “хоч”. “Хай”, але не “хай би” — тут є велика різниця: це частка побажання і допустового обмеження (“бодай на хвилинку”), а не умовного способу.

Іще одна дивина в “Ательє”: *“будуть непереливки”* — у множині. Однак це присудкове слово: буде не що, а як! Скрутно, тяжко, непереливки. Присудкове слово, як і прислівник, не має категорії числа.

Змушений з сумом констатувати, що в редактора чи перекладача “Ательє” явна проблема з граматиною, хоч і добре знання лексики.

Бонус: Lvov

Торік мені потрапив до рук цікавий раритет: радянський путівник по Львову для інтуриста.

Примітною особливістю книжки є те, що більшість українських назв транслітеровані на англійську мову з російської. Було навіть дивно бачити рідкі традиційні англійські написання, як-от Volhynia, поряд з королем Daniil'om Romanovich'em і назвою Zamkovaya Gora.

Побіжний огляд історії міста очікувано з'яв білими плямами. Так у 1919-ому Львів зненацька потрапляє у склад "буржуазної польської держави", а зтім зненацька у 1939-му якась асамблея невідомо кого голосує за возз'єднання із Радянською Україною. Жодної ЗУНР, жодного радянського походу на Польшу. Спасибі, що хоч Перший розподіл Польщі є, але ж то ним клятві австріяки руський Львів урвали.

Спершу планував написати детальний огляд книжки, та зрештою не знайшов у ній чогось аж надто захопливого, тож навіть не дочитав. Можливо дарма, бо хто ще знає і пам'ятає про таку екзотику? Але вже нічого не поробиш: книги більше немає під рукою. Пробач, читачу.

Відгук на ремейк X-COM

Час від часу знаходжу свої старі недописані тексти. Ось один такий, датований груднем 2012 року.

Нещодавно випадком дізнався, що одна з найулюбленіших ігор мого дитинства отримала продовження, а точніше ремейк. Йдеться про легендарний X-COM.

Ви не уявляєте, яке то щастя дізнатися, що гра, про яку мріяв багато років, але на появу якої й не сподівався, виявляється вийшла. Я небарно скачав і встановив піратку і глянув на мрію. Дивився я на неї півтора дня, після чого вирішив зазирнути в Інтернет і дізнатися, які враження від неї у інших. В оглядах всі навперебій твердили про прокляття серії, а в коментарях до відгуків висловлювало своє гнівне невдоволення саме прокляття – старі фанати.

Фанати (як завжди) незадоволені, і незадоволені здебільшого тому, що відтепер боєць – це не віслюк з «Облоги підземелля». Але є й справедливі зауваження, бо гра, на жаль, хоч добра, та змогла стати ідеалом. Саме через бажання захистити від необ'єктивних ретроградів чудовий результат благородної праці розробників, а також дорікнути за реальні недоліки я вирішив написати свій перший «міні-огляд».

Скажу, що такого захвату я не мав із часів «Тихої бурі». Ремейк приніс у жанр ту видовищність сучасних ігор, якої тому не вистачало останні десять років. І я говорю не про графіку, а про дійство, що розгортається перед нашими очима: перебіжки, вибиті двері, десант і таке інше. Це просте, але геніальне рішення вдихне у подібні ігри нове життя! Саме так можна та треба залучити сучасного молодого гравця. Адже жанр не може жити на одних "стариках", чия молодість, а може і вже зрілість припала на початок 90-х. Їх мало, вони підуть, а хто буде після них? І як гра зараз окупиться? Розробники відчувають це, знають і пішли правильним шляхом.

Може, комусь уже набридло дивитися на відліт загону на завдання, а от я можу дивитися на ці пафосні висадки скільки завгодно. Нарешті немає цих нудних екранів завантаження, але є та похмура атмосфера перших ігор. «Кінематика» дозволила створити те, чого вимагала остання марсіанська UFO, але без обмеження особового складу. Це емоційна прив'язка до бійця. Відтепер це не юніт, а персонаж.

Я беріг свого єдиного персонажа, який вижив у навчанні, хоча він не був ані з моєї нації, ані з якоїсь пафосної нації «Першого світу». Та й не красень (і я не вперто чіпав йому зовнішність – він особистість!). Особи ж прописані сценарієм (інженер, вчена, офіцер) не такі цікаві, адже наявність сюжету для цього жанру вже не в новинку.

Наступне, що впадає у вічі, це шикарна реалістична система укриттів і покрокова система зі старого доброго "Горького-18", яка, до речі, давно широко використовується в багатьох покрокових стратегіях.

Взагалі, тактичному режиму розробники ігор саги про боротьбу землян із НЛО завжди приділяли багато уваги і, як на мене, ще жодного разу не дали промаху. Він відрізняється від

гри до гри (ну, хіба що перший X-COM від другого не відрізнявся), але завжди був гарний. І цього разу також.

Так, тепер нема величезної торби за спиною, але де Ви бачили солдата, який у бій іде таким навантаженим? Або який мародерствує під вогнем супротивника? Я, звісно, в армії не служив, можу помилятися. Може, на танк у СНД без спального мішка і чотирьох автоматів за спиною не ходять, але пам'ятаю інтерв'ю з солдатом, який служив на Фольклендах, пам'ятаю, що він розповідав про атаки нормальної сучасної піхоти. Але, звичайно, цей псевдо-реалізм має і спірні моменти, такі як гранати-здатність або вибір між нано-бронемайкою і аптечкою/гранатою. Зрозуміти такий підхід із погляду ігрової механіки можна, але навіщо саме так? Чому не можна було відокремити мух від котлет? Не розумію.

Наступним ударом по психіці щасливих власників ПК у 90-х стали нескінченні набої. Цілком очевидний, очікуваний для тенденцій надцятих років момент. Момент, що спрощує життя гравцям за і так складної тактичної складової гри. І я, до речі, щиро радий, що нескінченні обойми ще треба вставляти в зброю. Досить добрий компроміс.

Загалом, насправді, незважаючи на критику тактичного режиму у всіх іграх саги, головною проблемою всіх «продовжувачів» була стратегічна складова.

На жаль, уже не пам'ятаю, чим хотів завершити цей схвальний відгук. Хай там як, а гра була напрочуд успішною: вона призвела до ренесансу жанру тактики, мала кілька продовжень (номерних і доповнень). Новий підхід, попри критику старожилів, довів свою вдалість.

На той світ і назад

Оригінально публікація на WordPress від 26.12.2022.

Нещодавно “Сафран” видав маньхву “Путівка в Потойбіччя” тайванської художниці Йовдзи. Будучи прихильником видавництва і поціновувачем східних коміксів, я, звісно ж, небарно придбав і прочитав “Путівку”.

Перший том складається з трьох майже самостійних історій. Перша й остання, відповідаючи назві, пов'язані з гостьовим візитом смертних на той світ. Між ними розташувалась пригода протилежної канви про привида на землі.

Перша історія “Путівки в Потойбіччя” лишає дивне враження. Перипетія з привидами малюків не змогла оминати присмаку шельмування жінки за аборт. На додаток другий головний герой кидає першого під автомобіль, що попри всі сюжетні “але” має не найкращий вигляд.

Однак взагалі комікс написано і намальовано цікаво й приємно. Малюнок, до речі, більш “японський”, ніж у “Берегині”. Автор не просто так за ходом дії постійно згадує японську мангу — видно вплив на стиль. Також на перших сторінках виразно відчувається “старосвітське” ручне виконання, про яке зазначено на маргінесі суперобкладинки (ні, це не мінус — лишень особливість).

Друга історія морально однозначна: класика, так би мовити, про студентку й нечесного викладача. Обидві нові героїні миттєво закохують у себе. Найкраща історія тому, до якої не хочеться прискіпуватись, та є одна вада.

Справа в тім, що автора трохи заносить у фіналах: як хлопцеві з першої пригоди пояснити своє воскресіння після ДТП, а дівчині з другої — вибух у кабінеті викладача? Рішення, звісно, поза кадром, що трохи негарно й ліниво.

Третя історія збентежила мене так само, як і перша. Автор, змішавши альтруїзм і тиск колективу, спробувала піддати критиці останній, але в підсумку вдарила однаково по обох. Тим паче, що реакція класу й старости не виглядає аж напрочуд неадекватною, адже на позір багатий школяр не захотів пояснювати однокласникам сімейні обставини.

Читаючи маньхву, вчергове відчув світоглядну різницю між японцями, європейцями і китайцями. Деякі зачеплені теми видались навіть злегка застарілими для західного суспільства: потреба бути ординарним ("нормальним"), кар'єризм, активізм піонерського штибу тощо. Та від мого "морального подиву" твір не стає поганим. Маньхва — чудове віконце до чужої культури і чужого суспільства.

Мені дуже сподобались персонажі й стиль художниці, тож чекатиму на нові томи.

P.S.: Примітки щодо японських творів із шьокаючою транскрипцією — біль.

Книжка до дати

Оригінально публікація на WordPress від 14.12.2022.

З нагоди 300-річчя від народження Григорія Сковороди Харківська обласна організація НСПУ і видавництво “Майдан” видали збірку текстів під назвою “До Григорія Савича”. Зазвичай такі антології від маловідомих видавців лишаються без відгуків, але цього разу я спробую виправити цю несправедливість.

Значну частину збірки складає поезія, яку в цьому відгуку впевнено омину, адже, на мою думку, для оцінки віршів необхідною умовою є наявність поетичного хисту у критика, заявити про який я не маю нахабства.

Першим прозовим текстом книжки (“півтори” тривіальні передмови Ковальнової й Ушкалова, звісно, не рахую) є спомин під заголовком “Всякому городу нрав і права” про обставини появи у Харкові пам’ятника Сковороді. Спогад, який стилістично розташувався десь на межі між обивательською бувальщиною і журналістською заміткою колумніста, примітний для сучасного читача головню як знімок давноминулої політичної доби. Безмежно далекої епохи: коли Масельський — ще не станція метро, а жива людина, представник Президента в області (ОДА ще не існувало). У ті часи триб українського суспільного життя був молодим і новим для всіх його учасників, наявність двох (згодом трьох) українських церков бентежила, й учораšní компартійці лишень при звичаювались до нового національного наративу.

Віктор Бойко підписав свій текст 1992 роком — роком встановлення пам’ятника. І хоча він

явно додав пару ретроспективних коментарів із часів, ближчих до сьогодення, споминок безперечно сочиться духом тодішнього.

Наступна у збірці проза належить перу покійного Володимира Вакуленка. Дитячий письменник і талановитий поет загинув цього року від рук інтервентів під час російської окупації міста Ізюма. Я розумію, що на момент верстки книжки доля Вакуленка лишалась туманною, а надія на краще ще жевріла, однак мені видається, що сам факт викрадення окупантами автора вимагав супровідного коментаря при творі.

Текст “Мій Сковорода” Вакуленка присвячений почасти шкільному й позашкільному знайомству з літературою і цілком розкриттю глибини впливу слобожанського філософа на світогляд письменника. Вакуленко доволі живо змалював свій досвід дитячо-юнацького читання, коли кожен текст свіжий і близький до одкровення. Попри назву, замітка не зводиться до спогадів про читання творів власне Сковороди: принагідно Володимир вказував на паралелі і зв’язок із класиком новіших авторів і творів (не тільки літературних). Водночас, в силу хронологічного оповідання й ітеративного знайомства з доробком філософа, він щоразу повертався до підвалини в особі Савича, чим додатково підкреслював його істотність для українського письменства. Підбив свою замітку Вакуленко гучною і місткою релігійною аналогією: якщо Шевченко — наш Месія, то Сковорода — Предтеча.

Наступною прозою є російськомовні тексти Світлани Зайцевої. Перший під назвою “Сковорода. Вибір” — діалог-етюд, у котрому змальовано майже “матроську” втечу філософа від одної із коханок. Коханок? Саме так! Другий текст, названий “Чи можна сумістити дві путі?”, — невеличка розвідка інтимного життя відомого аскета (точніше оповідок про нього), датована автором 1990-ми роками.

Далі коротенький “Асоціативний ряд” Єлизавети Коваленко — незграбна спроба пожартувати на підставі поширеної хибної упевненості щодо “єдино правильної” назви скворідки.

Затим нарешті виразно свіжий текст: “По стежках Сковороди” Сергія Лисенка і Юрія Коробки. Краєзнавці доповідають про результати своїх пошуків сквородинських місць.

Чи вважати прозою стенограму радіопередачі? У збірці поміж віршів можна знайти стареньку радіопрограму “Філософський куліш для професора з Кіпру”, котру, як зазначено, в 2008 році відзначили дипломом X Міжнародного фестивалю телерадіопрограм “Рідний край”. Розмова про збереження стародавніх грецьких рукописів у Каразінському університеті потрапила до антології завдяки “несподіваним історичним паралелям”. Обговорення грецького культурного спадку в Україні очікувано не обійшлося без згадки локального продовжувача філософської думки. Хоча назвати те згадкою буде применшенням: Сковорода і грецькі рукописи — рівновеликі теми бесіди.

Далі “Біблія Сковороди” Людмили Нікуліної, що оповідає в напівмістичному тумані про фантастичну зустріч під стінами харківського монастиря із самим Сковородою. Приємний з художньої точки зору текст, у котрому автор-протоганіст намагається через неможливу розмову окреслити погляди Григорія Савича. Доречний прийом. Як-не-як, діалог — найстаріша форма викладу філософської думки.

Наступним неримованим твором є “Прихилити небо” Олександра Підкопая — оповідання про учня Сковороди, сповнене роздумами про мирське і духовне. Як можна легко здогадатись,

найбільше протиріччя між першим і другим творить у чоловічій душі присутність жінки. Таке ж приємне художнє читиво, як і попередня “Біблія”, хоча, як на мій смак, підзатягнуте. Зате рясніє прив’язками до рідного слобожанського терену.

Потім за кількома віршами йде уривок із повісті “Визволи од лукавого” Віктора Полянецького. На мою думку, уривки завше погано передають сюжетний задум автора, але маємо тут об’єктивно високохудожній текст, котрий побіжно оповідає про різні моменти життя мандрівного філософа. Безперечно повість варта уваги.

За уривком повісті (цього разу без поетичної паузи) розташувався текст, знову дотичний до пам’ятника. Стаття “Повернення мандрівного філософа” Владислава Прокопенка згадує історію (недо)вшанування пам’яті Сковороди в Україні загалом і окремо в Харкові. Але цього разу перипетії, пов’язані зі спорудженням скульптури Савича, розглянуті докладно.

“Галицька стежка Григорія Сковороди” належить тому ж авторові. Відверто кажучи, галицького в статті не так багато: достеменно відомо, що через Галичину Сковорода проїздив у Європу — все. Звідти трошки спекуляцій про те, які саме місця міг відвідати проїжджий слобожанин у Львові, а половина замітки — перелік уже іноземних, себто неукраїнських, міст, які відвідав наш славний філософ.

Однак спекулятивна “Галицька стежка” не є найбільшим гріхом антології, оскільки безпосередньо за нею розмістився уривок, прости Господи, з книжки “Справжність Велесової книги: науковий доказ”. Нагадаю: Велесова книга — визнана фальшивка, написана несистемною мішанкою слов’янських мов. Автор, який доводить справжність цього російського аналога Книги Мормона, апріорі навіжений. Та до честі укладачів зазначу, що в наведеному уривку немає страшної крамоли. Як і особливого сенсу. Не розумію, що саме хотів сказати автор Ігор Рассоха. У тексті щось про харківські катакомби і їхній зв’язок зі Сковородою. Маячня та й годі.

Закінчує антологію (у її прозовій складовій) автор одної із передмов — Леонід Ушкалов. Іронічно, що “Поет українського бароко” — це теж передмова, але до іншої книжки: до “Саду божественних пісень”. Формат передмови передбачає певне узагальнення і оглядовість, тож мені вкотре довелося читати побіжну біографію невпійманого світом мудреця. Якби не фокус на конкретній книжці Сковороди, було б зовсім сумно.

У підсумку мушу сказати, що не розумію, кому може стати цікавою ця збірка. Не думаю, що для сквородознавців тут є щось нове, а для пересічного читача все занадто специфічне. Взірцева книжка до дати: тема дотримана — і годі. Хіба що дві замітки про пам’ятник мають якусь історичну цінність, а також, звісно, текст Вакуленка через його трагічну долю.

Літературне кумівство?

Несподіваний учасник

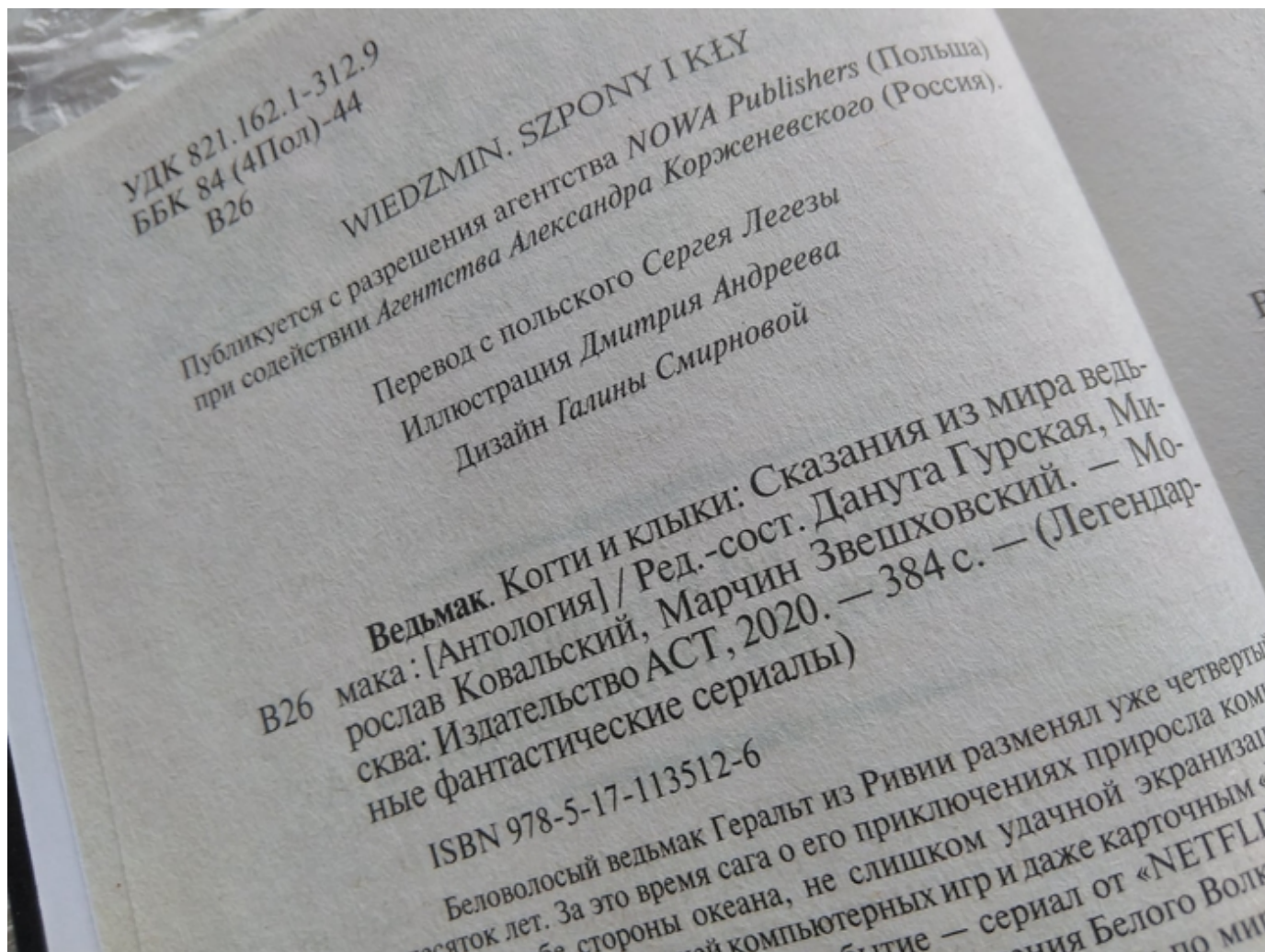
Оригінально публікація на WordPress від 28.08.2022.

[Допіру дізнався](#), що в оглядову антологію української фантастики “Мова Вавилону” поряд із творами класиків, як-от Гоголь і Франко, та знаних сучасників, як-от Макс Кідрук і Остап Українець, ввійде російськомовне оповідання “Простецы и хитрецы” перекладача з польської Сергія Легези. Не можу пояснити таку несподіванку нічим іншим, аніж товаришуванням Легези з Арєнєвим.

Я не читав, на жаль, оригінальні тексти добродія Легези, проте читав несхвальні відгуки на них. Тож маю сумнів у доцільності розміщення цього твору у вітрині нашої літератури. Тим паче, що Сергій Легеза невідомий українському читачеві як самостійний автор, а не перекладач. Його оповідання, написані як доважок для різних російськомовних антологій, досі не були зібрані у єдину авторську збірку, а головне: досі не були перекладені українською. Тому, на мою думку, присутність Легези у “Мові Вавилону” (в першому ж томі) щонайменше передчасна.

Принагідно хочу вкотре згадати про непринциповість Легези-перекладача. Я вже писав про його роботу на російський ринок і культурний простір: український перекладач Відьмацької саги (основної її частини) досі не переклав антологію “Пазури й ікла” на українську, [але давно переклав її на російську](#).

Та є у перекладача за душею і більший гріх. Не знаю, чи міг, чи хотів вплинути на те добродій Легеза, але у березні 2022 року, уже після початку навали, у Росії вийшов друком його переклад збірки повістей Пекари “Ловці душ”. На виправдання можна сказати, що робота була виконана до 24 лютого, але ж, як то кажуть, ця війна почалась 2014-го, якщо не століття тому.

Яцек Пекара

Ловцы душ

авторский сборник, первое издание

М.: Эксмо, Fanzon, 2022 г. (март)

Серия: Fanzon. Я инквизитор. Премияльное темное фэнтези

Тираж: 4000 экз.

ISBN: 978-5-04-154425-6

Тип обложки: твердая

Формат: 84x108/32 (130x200 мм)

Страниц: 448

Описание:

Четвёртая книга цикла о Мордимере Маддерине.

Иллюстрация на обложке П. Цеслянского.

Содержание:

- Яцек Пекара. Ловцы душ (повесть, перевод С. Легезы), стр. 5-82
- Яцек Пекара. Змей и Голубка. Возвращение (повесть, перевод С. Легезы), стр. 83-138
- Яцек Пекара. Прекрасна лишь истина (повесть, перевод С. Легезы), стр. 139-278
- Яцек Пекара. Вожди слепых (повесть, перевод С. Легезы), стр. 279-445

Власне про тексти

Оригінально публікація на WordPress від 28.10.2022.

Польська антологія української (і не дуже) фантастики “Мова Вавилону” [вже в продажу](#).

А я нарешті прочитав включене в антологію оповідання Сергія Легези “Простаки і хитряки”. Має непогану стилізацію тексту, хоч не без переобтяження, зокрема в діалогах. Сюжет — тривіальність, черговий переспів оповідки про обдуреного чорта. Твір *набагато* кращий, ніж я очікував. Але я все ще не розумію, чому пересічне російськомовне оповідання репрезентує українську фантастику у “Мові Вавилону”.

Принагідно згадаю, що збірка отримала назву від [оповідання Світлани Тараторіної](#). Це конкурсне оповідання, яке подавалось на [весняну “Зоряну Фортецю” 2017-го](#). Я також брав участь у тому конкурсі. Тоді мій “Холод” не виграв, але пройшов у фінал. А от “Мова Вавилону” здобула перше місце.

У тіні “Капелюхів...”

Оригінально публікація на WordPress від 15.08.2022.

Видавши український переклад “Чарівника бібліотеки”, видавництво “Наша ідея” явно хотіло повторити успіх свого попереднього сейнену — “Ательє чаклунських капелюхів”.

На позір ці два твори дуже схожі: дитина відкриває для себе магічний світ через залучення до специфічного ремесла. В “Ательє” головним героєм є дівчинка-кравчик, тут — злидений хлопчисько ельф. Там життя дівчинки перевертала зустріч із чарівниками, які чаклують, рисуючи магічні символи; тут долю ельфеня змінює візит у селище делегації бібліотекарів, котрі реставрують магічні книги. Однак у деталях це доволі різні манги.

По-перше, справа у малюнку. “Ательє” сочиться авторським стилем, коли малюнок “Чарівника”, хоч і добрий, але стандартний та прісний. Обрана орієнтальна естетика тут злочинно безжиттєва, зовсім не виграє своїми можливими принадами. Кажу це, бо знаю, як у японському виконанні може забриніти Близький Схід, адже читав неперевершені “Оповідки невістки” (Otoyomegatari).

Шаблонність, на жаль, стосується також дизайну персонажів: ці типажі я бачив не раз. Впевнений, що кожен отаку щонайменше двічі зустрічав у аніме та манзі таку матрону, як персонаж Андзу Кавішмаф: з таким самим характером, таким самим поглядом і такою самою зачіскою (ну хоч волосся можна було змінити?). Те саме скажу про вовка-єдинорога. Тож попервах я навіть подумав, що маю справу з дуже лінивою вільною адаптацією західної книжки. Проте швидкий пошук в Інтернеті показав, що “Вітрова кафна” Софі Шюйм, зазначена на обкладинці як першотвір, — це вигадка. Софі Шюйм — сама Міцу Ідзумі, аватар автора у власному творі.

Друге, чим “Чарівник” поступається “Ательє”, — це відправною подією і стимулом героя. Весь перший том — суцільний пролог, ненапружений і без великих ставок. Звісно, хлопчисько живе в дискомфортному середовищі, але його життю нічого не загрожує, а рухає хлопчину в бік пригод сама лише забаганка-мрія, не спряжена ні з нагальною потребою, ні з зобов’язанням. Порівняйте із зачином Коко з “Ательє”: вона йде з рідного дому, бо не може лишитись; вона вчиться любому ремеслу, бо зрештою мусить виправити те страшне, що накоїла. Коко обпалилася своєю мрією і водночас потребує її! Своєю чергою малий ельф спонукається звичайнісіньким ескапізмом. Серед його глобальних стимулів я не бачу ані відповідальності, ані навислої небезпеки. А щодо хвилиnnих загроз: тут вони не його провина, і долає їх не він.

Можливо, автор не змогла вигадати вагому обставину для початку пригоди, оскільки не бачить підводного каміння у захопленні протагоніста? Звернув увагу, що на сторінках манги Міцу Ідзумі необачно оприлюднила лікарський рецепт, у якому перелічила справжні отруйні рослини. Такі ж справжні, як і поради щодо реставрації книжок. Зворотний бік є навіть у любові до читання. Як пишуть у Вікіпедії: “Вікіпедія не дає медичних порад”. На жаль, про неприпустимість підміни кваліфікованості голою начитаністю згадано у творі лише побіжно. Притому, що саме така хиба могла би бути потужним поворотним моментом для сюжету.

Третя вада локальна. Попри наявність аж трьох редакторів в українського видання, воно рясніє помилками набору й стилістичними хибами, як-от гротескний “вихлюп магії” замість виплеску. Щоб не зловживати цитуванням, наведу лишень один промовистий приклад: “Я ж сказала! Бібліотекарка повідомила, що останній том книги про піратів узяв хтось інший!” — неприродно повідомляє мати своєму малому синові. Погодьтеся, наступним чином було б куди живіше: “Говорила ж! Бібліотекарка сказала, що останній том [книжки] про піратів хтось уже узяв”.

Підсумовуючи критику, маю зазначити, що насправді ця манга добрий середняк. Просто без того унікального авторського вогника, що був у “Ательє чаклунських капелюхів”. “Чарівник бібліотеки” відверто ремісницька робота, принаймні в графічній частині. Притім подекуди автор намагається привнести у роботу унікальні речі, як-от практичні поради і висвітлення цілком реальних фактів. Можливо, пані Міцу Ідзумі з тих авторів, які, як то кажуть, “довго запрягають”, і наступний том нас приємно здивує. Ну, а поки моя оцінка 7/10.

І доважком пару слів про “Привида Києва”, якого отримав на початку серпня.

Історії як такої нема — це лише замальовка героїзму українських захисників: один невдалий

виліт для росіян. Зате в комплекті шикарний постер, а частина коштів піде ЗСУ.

16 сторінок за 150 гривень, з яких на військо піде 10, — чи варте воно того? Вирішуйте самі.

Пітмен, №1

Оригінально публікація на WordPress від 26.06.2022.

Нарешті отримав примірник “Пітмена”, який замовив ще у квітні минулого року.

Уже прочитав і можу сказати вам, що це виразно український комікс з усіма характерними болячками: любов до лінових градієнтів і затемнень у кольоруванні, невміння працювати з панорамами (широкі плани повсюдно порожні й розфокусовані) і неживі діалоги.

Перше, що кидається у вічі: колорист Парафейник явно поступається у майстерності головному авторові Ключнику. Читаючи комікс, помітив у себе настирне бажання уявити чорно-білий оригінал. На щастя, подекуди таки стається синергія кольору та рисунку. Малюнок із мумією-вказівником вийшов напрочуд гарним, а гумористичний додаток “Пустеля пустощів” взагалі на голову вищий у технічному виконанні за решту коміксу. Припускаю, саме ці частини розфарбовував особисто автор.

Ключник майстерно малює потвор, однак живі люди — явна проблема. Однорука лиходійка,

виконана на рівні аматора-початківця, викликає подив опісля двох третин твору.

Анотація на звороті цілком щиро і доречно зізнається у натхненості японською мангою, яка проглядається не лише у візуальній стилістиці, але й в самому сюжеті. Сумбур, у який кидають читача відразу з порогу, сильно нагадує гротеск манги “Dai Dark” (“Велика Пітьма”) К’ю Хаяшиди. Сумбур цей не без ідеї. На позір хаотичні сюжетні елементи таки вишиковуються у спільний логічний ланцюжок, прочитний не в останню чергу завдяки продуманому дизайну.

Твір явно є замахом на серію. Це несамодостатній пролог, якому бракує номера у назві. Або маленької-маленької арки. Радше друге. Історія без початку і кінця — доволі ризикований зачин. Зазвичай у пілоті представляють хоча б мотивацію протагоніста, хоча б частково. Бажання Пітмена рухатись уперед чи повернутися назад лишається для нас загадкою. Можна сказати, що робота Ключника отримає сенс лише, якщо ми дамо йому шанс. А поки без продовження, це просто цікаві художні вправи.

P.S. Мало зрозуміло, що саме редагував письменник Кузнєцов. Діалогів і монологів тут обмаль, а наявні — невігадливі, подекуди навіть зайві. Як-от коментар персонажа до самого себе про присутність рослин на одній із локацій.

Спомин про “безіменний” альманах

Замітка 2017-го року, опублікована на ЖЖ 24.02.2022.

Відвідав 9 вересня 2017 року дуже дивну презентацію альманаху молодих українських авторів. Дивну тим, що на ній не можна було придбати сам альманах.

Збірка позиціонувалась як якась альтернатива вже наявному укрсучліту, проте я не відчув декларовану відмінність зачитаних творів.

А от якість була присутня. Що не дивно, адже оповідання (більшість безсюжетні, подібні до есе) були дібрані всеукраїнським конкурсом. Він відбувся весни 2017-го. Шкода, що я не знав, інакше б спробував свої сили.

Особливо запам'яталася доволі зухвала, як для автора-початківці, еротика. Заради неї я б купив, та нічого.

Примірників, як мені здалося, не вистачило навіть на присутніх авторів.

Попри такий дефіцит, того дня я не лишився без нових книжок. Купив собі доволі неординарну пару: мемуари Скоропадського (так, я знаю, що є в мережі — маю файл) та новелізацію фільму по коміксу — «Валеріана та місто тисячі планет».

«Валера» — річ третинна, але має добрі відгуки. Паче стрічка мені, як то кажуть, зайшла. Тож чому б ні? Проте, на превеликий жаль, «Валеру» згодом доволі швидко закинув, бо було аж надто нудно читати вже відомий сюжет і вже бачені сцени.

Скоропадський же це, ІМНО, просто must-have для українця, як «Кобзар». All hail to the hetmat!

Єдина прикрість: мемуари стали на полицку в довгу чергу до прочитання. Навіть не уявляю, коли дійду до них.

[Посилання](#) на електронну версію альманаху «СУП» («Сучасна українська проза»).

Крутозварений

Оригінально публікація на ЖЖ від 25.01.2022; Ще один старий відгук у архів.

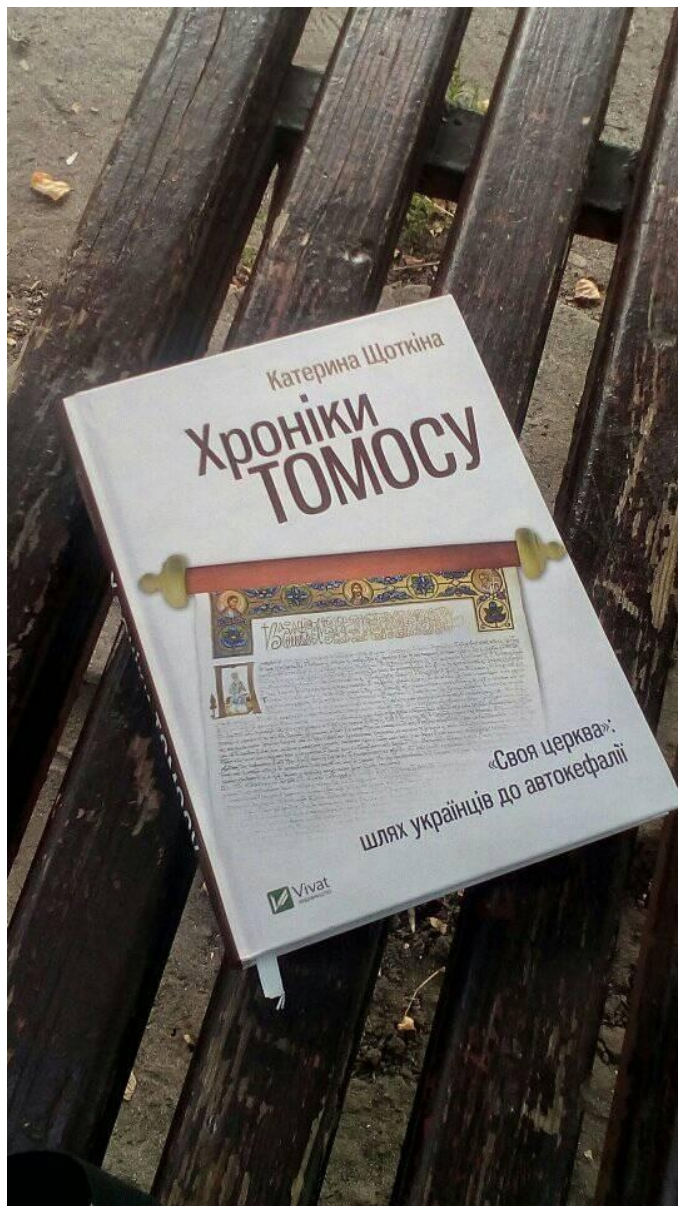
Цей комікс доволі старий: оригінал вийшов друком на початку 1990-х. Тому можна сміливо казати, що художник випередив час: сторінки «Круто звареного» подібні піксель-арт-панорамам, популярним на початку 2010-х рр. Малюнки сповнені дрібних деталей, безпосередньо непов'язаних із діями героїв, і ці численні дрібнички на тлі складаються в кумедні самотійні мікро-сюжети.

А щодо загального сюжету «мальованого»: я очікував трохи більшого. Кінець занадто... безрезультатний... Нагадало мої власні твори — уривчасті замальовки цікавих ідей.

P.S.: Боже, скільки тут адаптованих написів в антуражі! Ця титанічна уважність і майстерність ретушера варті поваги!

Про шлях до Томосу

Оригінально публікація на ЖЖ від 20.01.2022.

Зрозумів, що давно дочитавши «Хроніки Томосу», так і не дав відгук про книжку.

Це добрий побіжний огляд української церковної історії і так само добрий аналіз сучасної російської церковної політики. Звісно, трохи апологетичний, але не надто. Зауважу, що у книзі є «вода», зокрема повторювання тез у різних розділах. Зате автор досить влучно звертає увагу на ключові моменти нещодавньої історії та точно змальовує настрої різних її періодів.

Я очікував, що книжка, написана до події, буде значно слабшою, тож був приємно здивований. Must-read для тих, хто хоче розібратися з чехардою з патріархами, митрополитами і національними церквами, що коїлась у першій половині 90-х.

Письменники для письменників

Оригінально публікація на ЖЖ від 17.01.2022.

Оскільки Якабу відбраковує добру половину моїх рецензій, вирішив дублювати їх у блогу.

Передовсім зазначу, що я є зацікавленим лицем, адже у цій антології є й мій твір. Знайти його можна на сторінці 445.

Думаю, збірка призначена й може бути цікавою головно молодим письменникам та літературознавцям. Адже являє собою добірку прикладів перших кроків нового покоління авторів. Всі твори доволі різної направленості та якості.

Моя мініатюра «Іван Теліга» є постмодерністським переосмисленням казки «Івасик Телесик». Я намагався вибудувати навколо цього персонажа атмосферну сценку густої містики. Сподіваюся, читачі оцінять мої зусилля.

Хотів би звернути увагу не лише на свій твір, але й на два оповідання моєї літосвітньої сокурсниці Олени Бондарчук. До антології увійшли її «Старе радіо» та «Цікава жіночка», котрі можна знайти на сторінках 405 та 411 відповідно.

Особливої уваги варті інтерв'ю з Сергієм Іванюком, які розмістилися в кінці книжки. Як-не-як, книжка є даниною пам'яті цьому видатному викладачеві. Радий, що встиг з ним познайомитися в тепер уже далекому 2017 році. Він перший, хто похвалив мої тексти. Для мене це багато значить.

Жінки для жінок

Оригінально публікація на ЖЖ від 17.01.2022.

Оскільки Якабу відбраковує добру половину моїх рецензій, вирішив дублювати їх у блогу.

Купив комікс через галас і гарну палітурку. Розчарувався.

По-перше, у багатьох місцях малюнок дуже сильно просідає, особливо в плані розфарбунку. Однозначно приємними оку є лише сторінки-обкладинки розділів. Розмазані тілесні тони й невиразні олівцеві риси виглядають дешево.

По-друге, переклад має значну проблему зі стилістикою, а на додаток трапляються орфографічні помилки (Мар'ями/Мар'ямі на сусідніх сторінках, Руская/Рускайя на одній сторінці). Лексика часто підбирається недоречно — тож подекуди враження, наче читаєш Кононовича.

По-третє, сюжет видається доволі тривіальним і не захоплює. Феміністичність світу взагалі карикатурна: солдати — страшні жінки, сумо — гладкі жінки, лиходії — гарні жінки, головні

герої — ще гарні жінки. Чоловіки — лише епізодичні персонажі. Не маю проблем із жіночою творчістю — люблю «Хроніки напівкровок» Нортон та Лекі, — однак тут у «Монстриці» найгірші риси жіночих творів гіпертрофовані.

Ставлю 3/5. Ледве дочитав і здихався.

P.S. Невже на ринку коміксів зараз таке безриб'я, що «Монстриця» зібрала стільки відзнак?

Китайці люблять хрусти

Оригінально публікація на ЖЖ від 17.01.2022.

Оскільки Якабу відбраковує добру половину моїх рецензій, вирішив дублювати їх у блогу.

Дочитав на днях [прим.: у травні 2021 р.] «Мурахи лізуть на дерево». Легке й приємне читиво. У книжці знайшов доволі побіжний, однак цікавий огляд китайської кухні. Текст суто неформальний, і це зовсім не кухарська книга, а радше довільні спогади, об'єднані тематично.

Саме через формат і невелику глибину історичної та кулінарної інформації мені важко комусь порадити «Мурахи лізуть на дерево». Бо читач мусить, як я, знати про Китай мало та водночас бути зацікавлений темою. Але якщо ці дві умови виконані, беріть сміливо. Тим паче, що в додатку таки є кілька підсильних українцеві рецептів.

Наостанок, безвідносно якості книжки, хочеться трошки побурчати й зробити зауваження автору: не хмиз (калька з рос. хворост), а хрусти чи вергуни (якщо кручені), і не гарбуз-горлянка (калька з рос. тыква-горлянка), а просто тиква (та що лат. *Lagenaria*). Баштан повний хибних друзів перекладача. Сподіваюся, будуть перевидання, і там виправлять ці два русизми.

Бажаю «Сафрану» успіхів. Спеціалізовані видавництва необхідні Україні.

Відгук на “Берегиню”

Оригінально публікація на ЖЖ від 06.01.2022.

Чомусь досі не бачив жодного відгуку на «Берегиню». Що ж, доведеться трохи написати самому.

Наскільки мені відомо, це перше україномовне видання китайського коміксу взагалі. Радий, що така честь випала видавництву «Сафран», якому я давно неприховано симпатизую.

Для видавництва комікси не профільна тема, адже воно носить доволі «високочоле» звання сходовознавчого. Напевно, на підтвердження такого гучного звання це видання непросте: у маньхві (угу, не «у маньхуа», як за академкою) використана китайсько-українська транскрипція Кірносової та Цісар. Думаю, це підсилює українське звучання перекладу. Сподіваюся, система К.-Ц. згодом стане загальним стандартом серед маньхви. Бо нема причин чіплятися у цій галузі за академічну систему, відверто кальковану з російської.

За переклад, до речі, взялася сама видавниця Світлана Призинчук. Це її перша робота в такій ролі. Впоралась вона з нею чудово, хоч і не без зауважень. Одною із помічених вад є доволі дивна незв'язна анотація на звороті. Боюся, що багатьох анотація може відвадити, але запевняю — дарма: у самому творі все гаразд.

Автором маньхви є молода, але яскрава зоря Науна (Nownow) з Тайваню. За «Берегиню» ця

початківця вже встигла отримати нагороду 2020 Golden Comics Awards Best New Talent (Золота нагорода для коміксів за найкращий новий талант 2020 року). Ім'я трохи дивно написане, бо насправді це англійський псевдонім, а китайською дівчину звать Сяо Нао-нао (Xiao Nao-nao). Розвідав про неї небагато: є випускницею Національного Тайванського університету мистецтв, цікавиться національним вбранням і майстерно його малює. У чому ви зможете впевнитись, погортавши «Берегиню».

Зізнаюся, що це перша моя маньхва. Досі читав лише японську мангу, яку обожнюю, і кілька разів через силу гортав корейську манхву (тут без Ъ), яку зненавидів через кольоровість і ліниву композицію. Китайська маньхва (тут через Ъ) видається мені ближчою до японського аналога. Малюнок у конкретно цього взірця чорно-білий, сценки не загнані в прямокутники, а головна відмінність від японського коміксу: менша формалізованість малюнку (але ж і серед манги не рідкість авторський стиль!). Ще кидається в око набагато менша, ніж прийнято у японців, фемінність у обличчях чоловічих персонажів. Навіть навспак: чоловіки тут по-західному мужні.

Комікс розповідає очікувано феміністичну історію: юнка не хоче зводити своє життя до заміжжя, намагається його уникнути й взагалі шукає волі. Але як по-новому (чи ностальгічно по-старому?) смакує ця історія! Справа в тому, що смакує вона зовсім без присмаку Четвертої хвилі фемінізму. Викриваючи патріархальний лад, сюжет рахується з ним, не ламає неправдоподібно об коліно, як те прийнято у витворах Нетфлікса і Діснея, а перехитровує. Можливо, добре розуміння обмежень, які накладає старосвітський уклад, у автора від світу сучасного. Адже суспільства Сходу досі відрізняються більшою патріархальністю.

Сирота Дзе під опікою старшого брата. Той добра людина доволі широких поглядів, але сестриця розуміє, що все одно їй вготована лише одна дорога — шлюб і народження хлопчика. Однак нещасливий випадок дарує інший варіант. Дівчинка стає свідкою ритуалу на місці загибелі жінки, котрий здійснювала загадкова жриця. У голові юнки вмиль народжується намір самій стати самітною служителькою культів.

Попри окультну тему твір аж ніяк не є містикою. Нау-нау явно умисно оминає однозначних проявів потойбічного, лишаючи загадкою їхню правдивість. Твір радше є реалістично-детективним і побутово-етнографічним. А магічний ритуал стає інструменталізованим дійством із потаємною метою.

Сімейні перипетії, розслідування злочинів проти жінок і протидія їм, а також етнографічний екскурс у китайську культуру — ось що вас чекає за цією багряною палітуркою. Сміливо раджу.

Світогляд українського народу

Оголошення про проект

Оригінально публікація на ЖЖ від 05.09.2021.

Рік-два назад молодий український художник у якості дипломної роботи підготував комплекс ілюстрацій до знакової роботи Івана Нечуя-Левицького «Світогляд українського народу» (воно ж «Ескіз української міфології»).

Нарешті ця краса отримає матеріальне втілення.

Це перший самвидав, де поєднуються класичний погляд на міфологічний світ та сучасна візуальна інтерпретація образів міфологічних істот та богів. У тексті розкривається погляд письменника на самобутній світ українського народу дохристиянських часів, постають яскраві образи героїв української міфології, а також легенди та пісні про створення світу та людей. В ілюстраціях – те, що всі ці явища та сутності can be great again!

Лишити заявку на книжку можна [за посиланням](#).

Проект готовий!

Оригінально публікація від 13.09.2022.

Класний український художник benjiro451 нарешті завершив роботу над ілюстрованим виданням «Світогляду українського народу» / «Ескізом української міфології» Івана Нечуя-

Левицького!

Ми вдячні ЗСУ та кожному причетному за можливість доробити і поширити цю працю. Сподіваємось, читання і перегляд ілюстрацій принесе вам стільки ж задоволення, здивування і захоплення, скільки нам приніс процес роботи над нею.

Щоб отримати електронну версію книжки, необхідно пожертвувати Госпітальєрам щонайменше 100 ₴ (реквізити за [посиланням](#)) і надіслати квитанцію або скриншот переказу за допомогою [гугль-форми](#). Файл книжки буде надіслано на електронну пошту, вказану в формі.

Друкований примірник!

Важливе оновлення! Відкрилось нове українське видавництво – [Velorum Publishing](#), – орієнтоване на створення естетичної ілюстрованої книги. [На сайті видавництва можна придбати](#) матеріальний примірник ілюстрованого “Ескізу української міфології” Нечуя-Левицького. У книзі подано текст зі збереженням авторської орфографії. Видання містить понад 30 малюнків Дари Горної.

A Furry Witcher

Оригінально публікація на ЖЖ від 10.08.2021.

Маю упередженість щодо конкурсних оповідань — зарідко мені бувають до вподоби. Тож кілька років не торкався збірки «Багряні ночі». Цей альманах купив радше із бажання підтримати літературний конкурс і фентезі-фестиваль «Брама», аніж із цікавості до текстів. Але я не знав, — на сором, якимось проґавив, — що серед оповідань є твір доброго знайомого, перекладача і сценариста коміксів [Дениса Скорбатюка](#).

Допіру дізнався про це, небарно витяг запилену книжку із шафи і натхненний усівся читати. Давно впевнився, що смаки у нас з добродієм Скорбатюком дуже подібні. А значить і письмо одне одного може припасти до смаку.

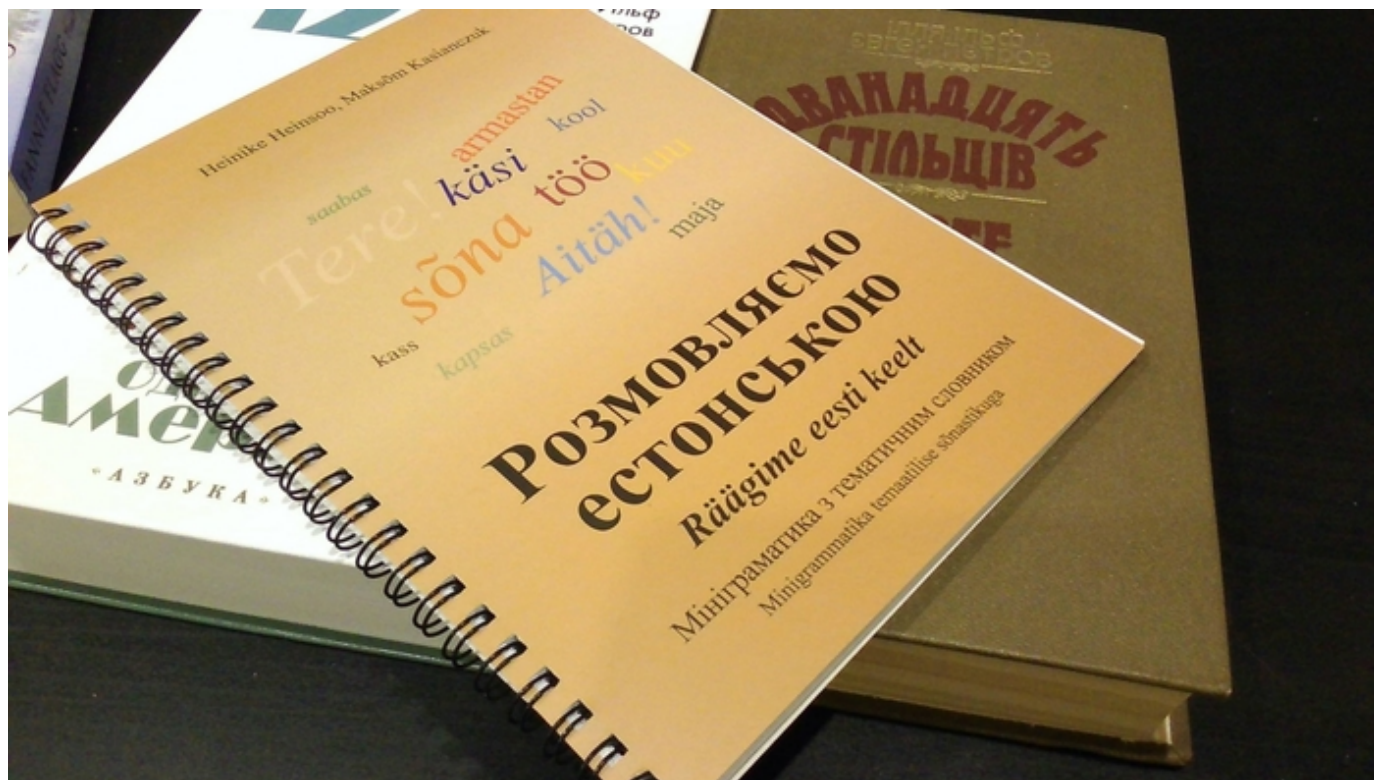
Що ж, я не помилився. «Звіролов» — це чудове, за духом глибоко відьмацьке оповідання. Чесно кажучи, я запам'ятав вдалу ілюстрацію до нього, ще коли вперше гортав новопридбану книгу. Тепер шкодую, що не почав тоді читання саме з цього оповідання. Можливо, не відклав би книжку на роки.

Звіролов — такий самий відьмак: ізгой, мисливець, найманець і «людина», якій доводиться робити непрості вчинки і зустрічати непрості наслідки. Різниця в тому, що тутешній «відьмак» куди більший «нелюд», ніж Геральт: він — вкритий шерстю звіролюд, котрий вистежує одноплемінників, що втратили над собою контроль. Його мета не вбити, а врятувати, повернути, та на жаль, то не завжди можливо.

Текст добре витримай художньо і стилістично й, на відміну від моїх творів, читається доволі легко. Для поціновувачів жанру має пару «товстезних» дотепів-омажів. Єдина вада: новий для читача всесвіт населений зовсім незнайомими расами, тож їхні назви попервах пустий звук. Головне ж, що попри прозорі аналогії й посилання, завдяки гарно прописаним героям, оповідання має виразне власне обличчя. Скорбатюк справедливо увійшов у збірку, у яку свого часу не потрапив я. Заздрю і раджу до прочитання.

Посібник з естонської

Оригінально публікація на ЖЖ від 01.06.2021.

Придбав посібник «Розмовляємо естонською» Гейніке Гейнсоо і Максима Касянчука (ISBN 978-9916-4-0404-1).

Підзаголовок «мініграматика з тематичним словником» дуже точно описує брошуру. Вміщений матеріал суто ознайомчий. Але принаймі після його студювання ви зможете привітатися із мешканцями Естонії або замовити собі сніданок у естонському кафе, не вдаючись до російської чи англійської мови.

У додатках наведені корисні інтернет-ресурси. Думаю, я не зачеплю інтересів авторів, якщо поділюся цими посиланнями у своєму блогу.

- [Естонсько-російський словник](#),
- [Англо-естонський словник](#),
- [Базовий словник естонської мови](#),
- [Словник сталих словосполучень естонської мови](#),
- [Добірка безкоштовних тематичних словників і не тільки](#),
- [Speakly](#) — додаток / застосунок для вивчення мов, зокрема й естонської,
- [Матеріали до підручника «E nagu Eesti»](#),
- [Картки для вивчення естонської від фірми «Tahela»](#),
- [Мовні ігри від фірми «Tahela»](#).

P.S. Під час туристичної мандрівки країнами Балтії першу людину, яке не володіє російською, я стрів саме в гостинній Естонії.

Update: Мене питали, де можна взяти цей самоучитель. Свого часу я придбав книжечку в українського співавтора, але нині він за кордоном в евакуації. Тому даю посилання на [електронну версію](#).

Наш-не-наш відьмак

Оригінально публікація на ЖЖ від 26.04.2021.

Цей допис планувався до релізу «Cyberpunk 2077» і був натхнений численними артами із кібервідьмаком Геральтом, котрі в очікуванні гри малювали фанати студії «CD Projekt RED». Навряд хтось із художників, які зображували Геральта, озброєного дробовиком, здогадувався, що такий персонаж давно існує, а надто, що цей кібервідьмак — українець. Мова про «Відьмака Великого Києва» номінально українського автора Володимира Васильєва. Цієї зими я нарешті ознайомився з кількома оповіданнями цього циклу.

У вже далекому 1999 році миколаєвець Васильєв підселив Геральта у світ, вигаданий ним раніше для «Техніка Великого Києва», також відомого як «Полювання на дикі вантажівки» (1997). Щоправда мисливець на оскаженілу техніку не відразу прибрав собі звучне ім'я: заголовне оповідання майбутньої збірки спершу надрукували у часописі «Если» під назвою «Грем із Великого Києва». Та невдовзі письменник отримав дозвіл на тезоіменитство від самого Сапковського. Не знаю, до чи після згоди польського метра, але оповідання того ж року перейменували в іншій публікації.

Згодом оповідань про відьмака Геральта з Великого Києва назбиралося на дві збірки. Перша з них — «Відьмак Великого Києва» — була видана українською мовою видавництвом «Зелений пес». На жаль, знайти це видання 2006 року зараз неможливо. Російське найсвіжіше перевидання, ймовірно, приурочене до виходу раніше згаданої польської відеогри, було в 2020 році. Однак російські книгарні не надсилають книжок в Україну, позаяк їм лінь розбиратися, чи містить замовлена книга заборонену антиукраїнську пропаганду. Українське ж перевидання очікувати марно — Васильєв є політичним емігрантом і перебуває у Російській Федерації. Тож для ознайомлення я придбав собі вживане російське видання 2003 року. Придбав, до слова, напрочуд дешево — за 30€ з урахуванням пересилки. Дешевше за легендарні штани!

Чесно зізнаюсь, що починав читати збірку з наміром нещадно розкритикувати «Хрещеного батька російського кіберпанку» за паразитування на чужому розкрученому бренді й взагалі графоманію. Одначе з другого ж оповідання відчув, як якість текстів певно й майже неухильно росте. Окремо хочеться відзначити третє — «Довг, честь і таймас» (в українському перекладі хибно «Борг, честь...», хоч мова явно про обов'язок). Це вершина художньої й оповідної майстерності серед представлених п'яти творів, до якої я не маю жодної претензії, і яку навіть радив би до прочитання. А от наявні зауваження до решти оповідок спробую послідовно викласти далі.

По-перше, хоч Васильєв у своїй статті-маніфесті «Кіберпанк для руських і неруських» приписав свій цикл про відьмака-киянина до згаданого жанру, «Великий Київ» абсолютно не належить до кіберпанку. Не експлуатуються навіть атрибути, як-от віртуальна реальність, кіберпротезування, автоматизація побуту тощо. Я не побачив і сліду наріжних жанрових тем: ані кризи самоідентифікації, ані кризи суспільства споживання, ані поглинення держави приватним капіталом. За атмосферою світ оповідань ближчий до постапокаліптики в її порадянському вияві, просякнутому романтикою нишпорення по занедбаням і недобудовам завершеної епохи. Якщо мегаполіс класичного кіберпанку живий і бурливий, то Великий Київ Васильєва, що розкинувся на всю Україну, є суцільним мертвим бетонним захаращенням, яке наративно мало відрізняється від звичного пейзажу з байраків, гір і лісів. Воно хіба що інколи дозволяє авторові продемонструвати недолугу городянську кмітливість: наприклад, коли Геральт спорудив рожен із підручного брухту. Причому постапокаліпсис у

всесвіті Геральта-киянина недоконаний, як не був він доконаний при крахові радянської держави: міста реальності стоять, де і були, лишень у оточенні нетрів і переназвані районами.

Замість розвинених технологій, очікуваних від кіберпанку, у творах маємо справу зі своєрідним карго-культом, чимось на подобу техножрецтва з всесвіту «Warhammer 40k». У теорії цікава й перспективна концепція, проте, на жаль, зображені «Техніки» з великої літери доволі схематично. Більш-менш чітко позначене лише їхнє ієрархічне положення в суспільстві. Можливо, у романі-зачині — у «Технікові Великого Києва» — діяльність цієї верстви розкрита куди глибше, та я можу судити тільки за оповіданнями-продовжувачами. А в них ця умовність незабугненості технологій підкреслена необачним поводженням із термінологією: на одній сторінці можуть сусідувати «джерело техніки» на позначення джерела електричного живлення і банальна «електростанція». Природа живих машин, для боротьби з якими і необхідне ремесло Геральта, також лишається поза увагою. Це штучний інтелект чи магія? Чи псіонічний «дух машини», як у згаданому «Келепі 40-го тисячоліття»? Звісно, явище легко прийняти як природний закон конкретної світобудови. Але його підважує ігнорування необхідності екосистеми для самовільних механізмів. Автор згадує, що дикі автомобілі роз'їжджають автострадами, а заводи самі по собі збирають нову залізну дичину, але не демонструє життя машинерії, а тим паче не пояснює, що стримує «живих» і механічних істот від «остаточного рішення питання» одне одного. Які чинники, окрім гірстки відьмаків, тримають рівновагу сил і чисельності? Куди і чому їдуть «дикуни»? Що роблять, коли не шкодять людству? В оповіданнях свідомі машини виконують одну роль — вони мішені, проблема. Поза тим їх не існує. На протязі більшої частини тексту автор просто забуває, що наділив їх волею. Винятки є. Наприклад, автомобіль харківського орка Семена, котрий демонстрував прихильність до Геральта. Проте одиничність контрприкладів підкреслює тенденцію.

Так, світ Великого Києва населений зокрема орками, які, до слова, найчастіше представляють тубільців, і ельфами, котрі, на мій позір, є другою за числом групою серед персонажів. Парадоксально, але лишень зрідка трапляються кияни із людського племені. Присутні вовгури, півростки і навіть кобольди, але сюжетно зіграла лише ельфська підніготня. Причём орків зовсім не наділили якимись расовими рисами. Для прикладу, приналежність до орків Синтії (місцевого аналога чи-то Цирілли, чи-то Ренфрі) лишалась просто цікавим фактом зовнішності, який, можливо, епатував на межі тисячоліть, — аж допоки художники не змогли донести сексуалізований образ орчихи до широких мас.

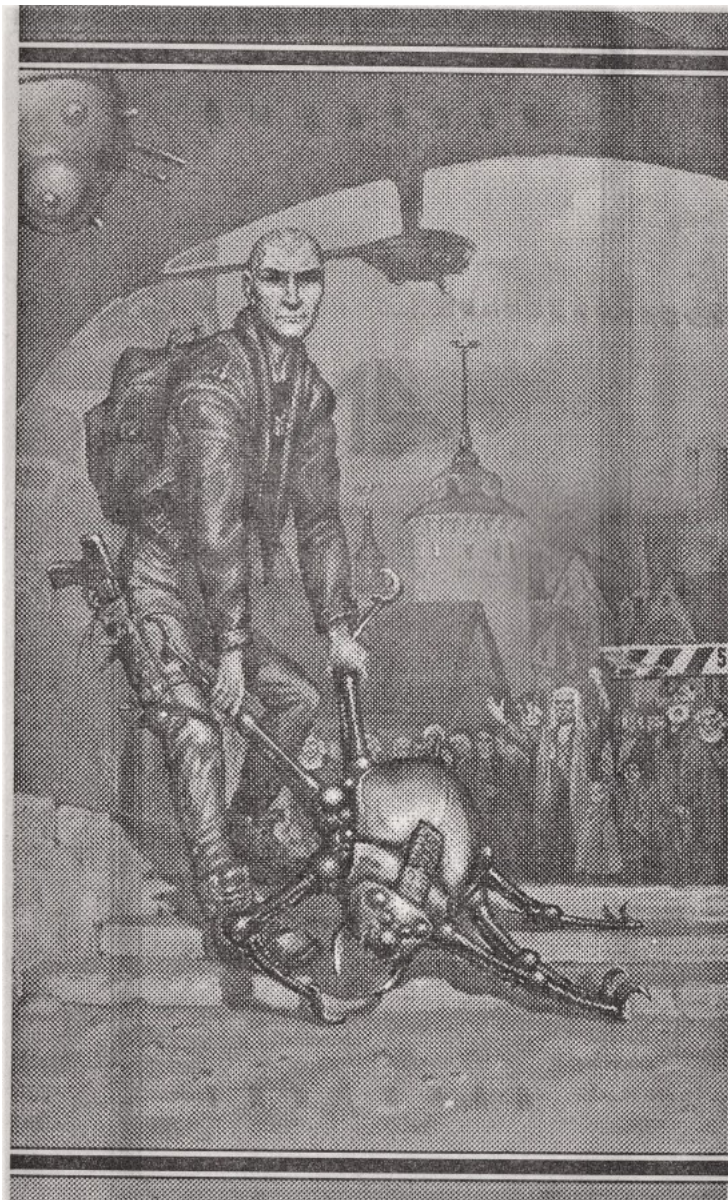
Оповіданням без малого два десятиліття. Примітним артефактом епохи стала згадка в одному реченні у різних значеннях «сидюка» і «дисковод». Йшлося про одночасну наявність у «крутого» ноутбука дисководів для дискет і компакт-дисків. Думається, зараз мало хто подумає про «флоп», почувши «дисковод». Утім, вже й оптичні приводи малопоширені і сприймаються скоріш як данина старокористувацькій звичці, аніж необхідність. Не менш помітною реалією часу є відьмацька порада класти ноутбук у рюкзак не до спини, адже нині відділи під них роблять саме там. Також у контексті змін справдешнього світу надцікавим є самоспращуване пророцтво майбутнього письменника-втікача: «Довг, честь...» без будь-якої сюжетної потреби починається зі згадки якогось «Кримського Переділу». Не думаю, що це можна назвати письменницькою прозорливістю, для котрої в загальному випадку підґрунтям є спостережена народна опінія. Справа в тому, що вже тоді Володимир Васильєв жив на дві

батьківщини, проводячи півроку у Москві. Тож це озвучене бажання є радше відгомонам російських великодержавних болів, котрі так легко прищеплюються «новонаверненим» росіянам. Вони, відірвані від постколоніальної рідної землі, висаджують імперіалізм нової батьківщини у ґрунт туги за малою. Та то окрема складна тема.

До контексту епохи можна віднести й особливості характеру головного героя, а він таки дещо відрізняється від первенця Сапковського. Геральт пана Анджея є лише номінально антигероем, і паскудство його характеру так і залишається авторським епітетом, нерозкритим ані діями, ані подумами. Геральт же добродія Васильєва, на мою думку, є куди гіршою персоною. Його користолюбство справжнє, байдужість глибша, а найгірше, що він, написаний людиною 90-х, вдається до понтів — вдається щиро й некритично. Чітку моральну межу між біловолосим Геральтом із Ривії і голомозим Геральтом із Великого Києва проводить перша ж оповідка циклу.

Детей похищал я. Вы ведь отказались заплатить сразу.

— Геральт із Великого Києва.

Я не можу уявити, щоб Геральт із Ривії домагався заслуженої, але непосильної плати за вже

виконану роботу у такий спосіб. Геральт із Києва спокійно грає з почуттями батьків, а надто – робить це виключно, щоб провчити наймачів. Заплачений «компот» (наркотик?) він одразу віддає постачальникові їжі на закриту територію, чим рятує від голоду ним же розорених. Тож єдиний зиск із убивства монстра з наступним переховуванням дітей – це втіха самолюбству. Втіха через невинуватену жорстокість, подана письменником без будь-якої догани. Напроти, «Нечего было надувать Москву», «Скоро жирок-то сойдёт с тебя» – чуємо осудливі слова і думки Геральта на адресу тубільців, хоч єдина провина мешканців території – неспромога погодитися на велику ціну відьмака.

У сучасних реаліях етичною контроверзою, хоча й набагато меншою, видається представлення в тексті жіночих персонажів, а саме відьмачки Синті та рабині Ксани. В обидвох випадках жіноче єство зображене напрочуд стереотипно, а в поведінці Геральта як компаньйона з'являється якийсь «військово-дідівський» момент. Початок арки Синті я б назвав навіть карикатурним. Однак її оповідання – «Нянька» – є (майже) вдалим. На жаль, нота його потужного фіналу була збита до кісток меркантильним епілогом, де автор перелічує й підкреслює матеріальний профіт, отриманий відьмацьким цехом із тої притичини. Оцінювати оповідання Ксани важко, з кількох причин. По-перше, через порушені у «Батьківщині байдужості» складні й важкі теми дитячої смерті й материнського інстинкту. По-друге, бо по факту це два оповідання: окремо існують митарства Ксани в сучасності, і особіно є юнацтво майбутнього Геральта, котрий у Васильєва дитиною «по-мартинсьюшному» носив прізвисько Генерал.

Підсумовуючи все написане, я б вишукував тести збірки за вартісністю наступним чином:

1. «Довг, честь і taimas»,
2. «Нянька»,
3. «Питання ціни»,
4. «Батьківщина байдужості»,
5. «Відьмак Великого Києва».

На диво, оповідання, що починалося майже з дослівного цитування Сапковського, складалось майже суцільно з експозиції, а завершувалось з гірким присмаком здирства, породило серію, хоч не видатну, та варту уваги. Шкода, що цей всесвіт через політичні причини не може отримати українську відеоігрову чи комікс-адаптацію. Між тим, перевидання ждуть.

Багато незадоволених вимог на видання російських авторів (переклади на українську): В. Войнович «Москва 2042», Г. Троєпольський «Білий Бім Чорне вухо», Ф. Достоевський «Злочин і кара», В. Васильєв «Відьмак Великого Києва».

Науково-дослідна робота в бібліотеках Хмельниччини. Вип. 12. / Упр. культури, національностей, релігій та туризму Хмельниц. облдержадмін.; Хмельниц. ОУНБ. – Хмельницький, 2017. – С. 25.

Спогад радянського читача

Оригінально публікація на ЖЖ від 12.01.2021.

2020 рік був дивним у багатьох сенсах і, на щастя, не завжди в поганих. Зокрема є щось дивне у тому, щоб почати передплачувати паперовий журнал у XXI столітті, витягати зі своєї поштової скриньки не лише рекламу й рахунки, а надто не бути при цьому сивим і зморшкуватим дідом. Хоча останнє, гадаю, вже недалеко.

Звісно, я жартома перебільшую. Адже зі своїм коротким віком я не був свідком докорінно інакшої епохи, якою були вже далекі радянські часи. Тож тим паче символічно, що згадана сивина наздоганяє мене на сторінках випсаного «Всесвіту». Чи точніше спомин про її, чужої сивини, радянську молодість.

Всі ми знаємо легенду про найбільш начитаний багатонаціональний народ СРСР. А ті, хто читали тоді, пам'ятають нюанси читання у Країні Рад. До вашої уваги кілька з них у цитатах із листа Сергія Свириденка до редакції журналу.

Потім дізнавався, що книжки без обкладинок — це репресовані книжки, вилучені із шкільних бібліотек. Директори шкіл повинні були ті книжки знищувати. Просто палити. Бабуся обривала обкладинки і показово їх «утилізувала». А решту ховала у скринях. Рік за роком.

Спасення книг — сильний образ. Не знаю, тут краще згадати Бредбері, Рейх чи менш відомі кримські й донецькі вогнища з підручників рідної мови й історії? Однаково така практика ставить більшовиків у ряд із найгіршими персонажами вимислу й історичної дійсності.

Добре пам'ятаю, що у 70-ті з 80-ми велика (ще й дуже тоді популярна) література у книжкових магазинах була доступною хіба що по блату. А блату у нас не було.

Хоч не був очевидцем, можу підтвердити, що книжковий «ринок» СРСР мало відрізнявся від м'ясного тої ж епохи. Навіть принцип доважків діяв такий самий. Я успадкував від діда кілька сміттєвих книжок, нав'язаних йому «у доважок».

Якось у відрядженні, в Москві 80-х, встиг купити у кіоску «Иностранную литературу». Черга була. Наївно смакував наперед. Ще б пак — столичний журнал. Яке ж було розчарування від того знайомства! Пісний, прісний, заполітизований академічно-радянський часопис! На тлі «Всесвіту» виглядав якимись «Материалами пленума КПСС».

А про вихолощеність тодішньої перекладної літератури слід писати окремий допис.

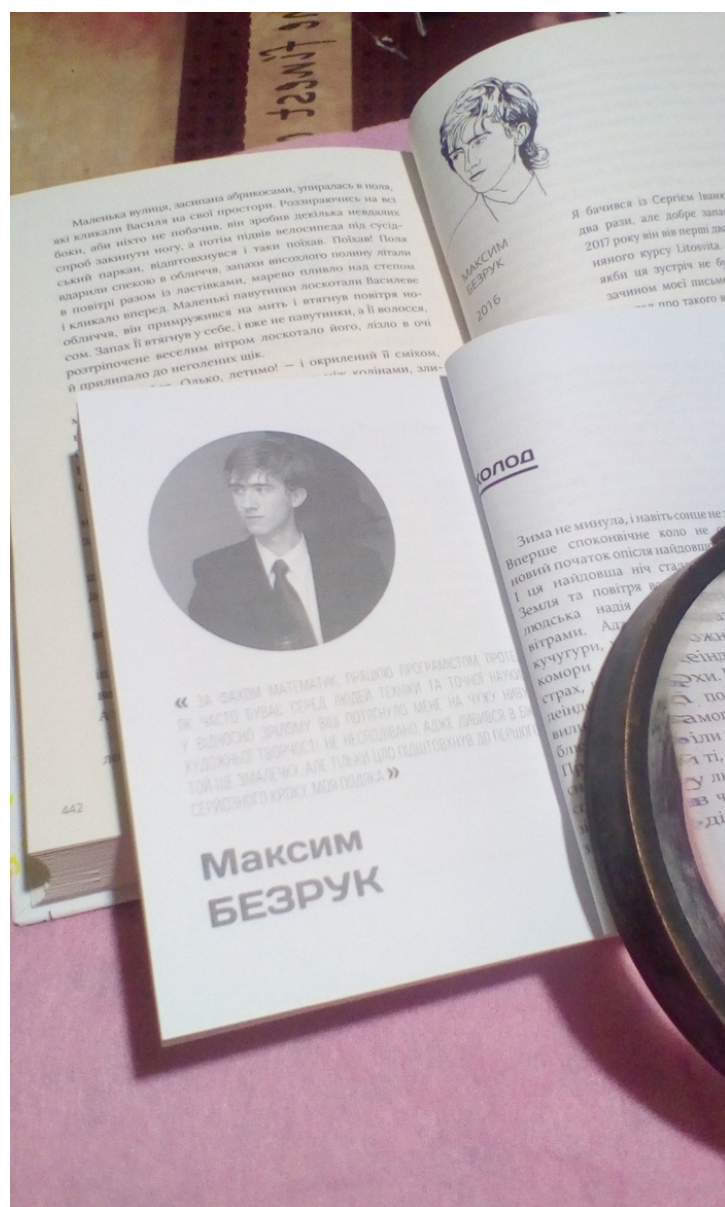
Рецензія Остапа Українця на оповідання “Холод”

Оригінально публікація на ЖЖ від 11.10.2020.

У рамках проекту «Level UP. Розвиток молодих митців», влаштованого ГО «Д.О.М.48.24», моє стареньке [оповідання «Холод»](#) отримало рецензію письменника і перекладача Остапа Українця.

Сторонній і фаховий погляд на твір завжди корисен авторові. Тож радий і вдячний, що проект дав можливість отримати цей відгук.

Критика видається в головному справедливою. Ще під час літературного конкурсу «Зайві люди» (XVIII-та «Зоряна фортеця») читачі відзначали негерметичність й уривчастість твору. Що не завадило йому тоді потрапити в фінал. Сподіваюся, ця замальовка заграє новими барвами, якщо буде вбудована у масштабнішу сюжетну канву. Давно виношую ідею роману.

Дуже приємна і далеко не найбанальніша концепція, навколо якої вибудовується текст. Це

водночас сильна і слабка сторона. З одного боку, читач не відчуває ельфійсько-гномської чи етнічно-фольклорної оскоми (хоч у тексті є гноми), з іншого — цей задум трохи працює проти жанрової природи тексту.

Суть катастроф у тому, що вони працюють з добре знайомими нам локусами, які частково витягують не завжди цікавих (жанровий наклад) персонажів. У конкретному оповіданні ця хитрість не працює, бо часопростір оповідання нам цілковито чужий. Тому доводиться однаково з *tabula rasa* вникати і в «населення» оповідання, і в його середовище. На шести сторінках розкрити обидва пласти однаково добре дуже складно.

Стежити за персонажами, хоч їх лише троє, насправді складно. Ми нічого не знаємо про всіх трьох (окрім їхніх занять), а що жоден не має ніяких особливих прикмет, за якими їх можна відрізнити, бракує й чіткої мотивації для всіх трьох. І для читача — емоційно прилучатись до тексту.

Фінал за своєю природою нагадує радше епіфанію, ніж розв'язку, але чия це епіфанія і в чому вона полягає — сказати годі. Ми недостатньо знаємо про Антіна, щоб емпатично пережити його реакцію, недостатньо знаємо про Медовіда, аби зробити хоч якісь висновки про його арку і взагалі нічого не знаємо про Яна, тому його тут могло й не бути.

У тексті гостро бракує виписаної взаємодії героїв із навколишнім світом, а ті епізоди, у яких помітні спроби (ситуація з харчами в таборі) фактично нікуди не ведуть, тож і сприймаються як певна зайвина, а не ключова інформація. Шість сторінок — це вкрай мало для подібної концепції, особливо без відомого читачеві контексту. І навіть у цих шести сторінках частина тексту настільки не прив'язана до решти, що здається зайвою. Остеронь дрібних і не страшних редакторських хиб, це оповідання можна назвати чудовим зразком добротної ідеї, яка не змогла втілитись у необхідну для себе форму.

Остап Українець — український письменник і перекладач, автор романів «Малхут», «Транс» та «Канцелярія хрестових походів».

Пара слів про нездорові речі в українському китаєзнавстві

Оригінально публікація на ЖЖ від 31.07.2020.

Пандемія коронавірусної хвороби зненацька актуалізувала роками ігнороване питання китайсько-української транскрипції. Надто, вона збіглася в часі зі спробами реформи і «контрреформації» в китаїстсько-перекладацькому середовищі. За рік в Україні постало аж дві конкуруючі системи передачі китайської. Тож відповідь на насущне журналістське питання «Вухань чи Ухань?» перестала бути очевидною навіть для спеціалістів.

Напевно, процеси, про які піде мова у цьому дописі, розпочалися приблизно два роки тому, коли з'явилося перше українське сходознавче видавництво — «Сафран».

Як зазначала в інтерв'ю «Якабу» засновниця видавництва Світлана Призинчук, за часів Радянського Союзу в українських вишах не було сходознавчих кафедр, а тому традиція українського перекладу з китайської формувалася сходознавцями, підготовленими в Петербурзі, Москві і Владивостоку. Ця традиція була кістка від кості й кров од крові російська: українські китаїсти десятиліттями використовували транскрипцію Палладія без будь-якої формально затвердженої адаптації, просто транслітеруючи російську абетку українською. Лише в 2009 році мовознавиця і перекладачка Надія Кірносорова формалізувала наявну практику у публікації «Засади транскрибування китайської лексики українською мовою» і принагідно супроводила її чи не першою рефлексією щодо невідповідності російських рішень 19 століття сучасній українській орфографії та фонетиці.

Кірносорова Н. А. Засади транскрибування китайської лексики українською мовою // Сходознавство. — Київ, 2009. — Вип. 45-46. — С. 38-57.

Ті зауваження не отримували розвитку аж до 2018 року, допоки не постало згадане видавництво, котре дозволило обкатати наробок нової самостійної української системи. Нарис проекту був представлений кандидатками філологічних наук Наталією Цісар і Надією Кірносоровою на Правописному семінарі імені Олекси Горбача у Українському католицькому університеті 19 грудня 2018 року. Згодом були опубліковані засади у доповідних тезах «Вихідні положення транскрипції з китайської мови на українську».

Кірносова Н. А., Цісар Н. З. Вихідні положення транскрипції з китайської мови на українську // Питання сходознавства в Україні : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 28 березня 2019 р / Ю.Д. Бойчук, В.Г. Пасинок та інші. — Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. — С. 65-66.

Менше ніж через рік після представлення проекту була видана перша книжка, де використовувалась нова транскрипція. Нею стала збірка притч «Джвандзи», раніше відома за російськими перекладами як «Чжуан-цзи».

Джвандзи / пер. з кит. Вон Гак. — К. : Сафран, 2019. — 308 с. — ISBN 978-966-97883-0-6.

Перший український переклад цієї класичної книги був високо оцінений широкопрофільною літературною критикою, однак, на диво, пройшов повз китаєзнавців, попри всю знаковість події. Так само проект транскрипції Кірносової-Цісар за два роки свого існування й застосування так і не отримав реакції від наукової спільноти, якщо не враховувати схвальну згадку в одній дипломній роботі. Натомість у академічному середовищі розпочалися процеси, які походять на «реакцію» в поганому розумінні цього слова.

26 червня 2019 р. вчена рада Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського НАН України затвердила так звану «українську академічну систему», майже тотожну російській. Нова-стара система створювалася авральними темпами: у 16 квітня 2019-го китаєзнавиця Євгенія Гובה, нова номінальна авторка адаптації палладіївки, надсилає у редакцію «Китаєзнавчих досліджень» свою статтю «Проблеми передачі китайських слів засобами української мови»,

16 травня того ж року проходить панельна дискусія «Питання українського правопису: східні реалії українською мовою», а в червні затверджують транскрипцію. Три місяці — нечувана швидкість для академічних кіл! Особливо на тлі майже тридцятирічної байдужості до теми. Очевидно, що діяли на перехоплення.

Гобова, Є. В. Проблеми передачі китайських слів засобами української мови // Китаєзнавчі дослідження. — 2019. — № 1. — С. 94–103.

Оскільки в сучасних політичних умовах неможливо спертися безпосередньо на авторитет радянської (російської) китаєзнавчої школи, кандидат філологічних наук Гобова і затвердивший «директорат»: Богдан Ажнюк і Олександр Скопненко з Інституту мовознавства ім. Потебні та Олександр Богомолів з Інституту сходознавства ім. Кримського — послалися для ідейного освячення системи на доробок видатного українського перекладача Івана Корнійовича Чирка. Однак існування теоретичного обґрунтування палладіївки для української мови за авторством Чирка, по-перше, видається сумнівним, по-друге, навряд було б не політично вмотивованим. Перекладач радянської доби навряд міг дозволити собі використовувати транскрипцію, відмінну від російської, тож не може йтися про свідомий вибір метра.

Нагадати про «неакадемічність» транскрипції Кірносової-Цісар знадобилося 2020 року... 27 лютого 2020-го Експертна рада з вивчення Китаю та українсько-китайських відносин при Центрі зовнішньополітичних досліджень Національного інституту стратегічних досліджень України підтримала «академічну систему» Інституту сходознавства ім. А. Ю. Кримського. Про що повідомила прес-служба НАН України чомусь аж на початку квітня. Примітно, що навесні цього року мав вийти друком посібник-довідник з системи Кірносової-Цісар, однак через карантин він запізнився на кілька місяців.

Автор цієї замітки не є китаєзнавцем, проте в силу свого хобі (я — вікіпедист) придбав цей

посібник, тільки-но з'явилась можливість. Якщо коротко, то це перший на моїй пам'яті китаєзнавчий текст, де присутнє посилання на Шевельова. Це, можна сказати, лаконічний, але повний опис цієї книги. Посібник Кірносолової і Цісар чи не перша українська китаєзнавча праця, де задумалися про нюанси (можливості і обмеження), які створює мова-акцептор, а саме українська.

У посібнику-довіднику розглядається фонетична система китайської мови, присутній огляд власне китайських спроб створити ієрогліфічний фонетичний запис, а також історія романізації. Однак унікальною частиною книжки є огляд кирилізацій: молодих болгарської і сербської систем — і деяка інформація про самотутню практику китайської транскрипції в українській діаспорі.

Рецензентами посібника стали доктори філологічних наук, професори А. М. Безпаленко і Н. С. Ісаєва, а також кандидати О. В. Бас-Кононенко і Сюй Ліша.

Книжка глибоко фахова, а тому немає сенсу рекомендувати її комусь, окрім перекладачів з китайської. Однак важко радити щось тим, хто заздалегідь став у позу «не читав, але засуджую», подекуди вдаючись навіть до глузування у соціальних мережах. Ситуація, що склалася, на мою думку, є антинауковою і неетичною. Сподіваюсь, «Сафран» чекає плідне майбутнє, яке зробить продовження бойкоту просто неможливим.

Тур-олень

Оригінально публікація на ЖЖ від 12.07.2020.

Нещодавно купив собі репринтне видання «Світогляду українського народу» Нечуя-Левицького.

Світогляд українського народу. Ескіз української міфології / Іван Нечуй-Левицький. — Київ : Центр учбової літератури, 2020. — 87 с. — ISBN 978-611-01-1596-6.

На диво, старенький Ескіз «заходить» навіть після монументальної праці Александра Гейштора. Хоча подекуди таки кидається в очі Нечуєве «натягування сови на глобус», як-от у випадку з Купа(й)лом. Про смисли звичаїв Купальської ночі краще читати у згаданого польського академіка. Здається, Левицький не стільки виводить із фольклорного матеріалу, скільки застосовує до нього заздалегідь вибудовану систему, де є божественна Хмара, Сонце — жінка, й нема самостійного місця для молодших богів (наприклад, вітрового Посвистача автор несподівано ототожнив із так званим Громовиком).

Та разом з тим я відкрив для себе немало нового. Зокрема стало новиною існування в українців образу багаторогого тура-олень, пов'язаного зі зливою і певним «вільготним» божеством у подібі шинкарки. Не менш цікавим є образ лихого царя Ворота, який ховає від Громовика (Перуна?) іншу богиню, ймовірно, сонячну (весняну?).

Про сам репринт зауважу, що це передрук видання 1991 року з післямовою [Олекси Мишанича](#). Спосіб друку можу пояснити лише бажанням зекономити, яке простежується і в оформленні палітурки «туалетного» кольору.

Update: Нарешті придбав [розкішне ілюстроване видання від видавництва Velorum](#).
Рекомендую.

*Світогляд українського народу: ескіз української міфології / І. Нечуй-Левицький. Видання друге — К. : Velorum publishing, 2024. — 160 с.
ISBN 978-617-7919-91-8*

“Ломбард” — 10 із 10 (враховуючи, що це українське кіно)

Оригінально публікація на ЖЖ від 22.06.2020.

Дізнався, що мою рецензію на фільм «Ломбард», яку я на писав ще в 2013 році, так і не опублікували на Кінопоіску, бо вона україномовна. Що ж, копіюю її сюди.

Хочеться поділитися з усіма своїм захватом, адже не кожен день доводиться бачити гідну вітчизняну кінострічку. Добре кіно на теренах СНД, взагалі, рідкість. І якщо російський кінематограф вже встиг «вистрілити» кількома якісними фільмами, то для українського комерційного кіно це тільки перша ластівка.

Цей фільм («Ломбард») я не чекав — я навіть не знав про його існування. Лише тиждень тому я побачив його ролик серед реклами у кінотеатрі. І одразу ж я твердо вирішив піти на нього, хоч і мав значний скепсис щодо пострадянського кіно. Цей трейлер мене зачепив! Щось у ньому було... англійського. Так, він був просякнутий британською школою: ракурси, дії, ситуації, навіть кольорова гама! Проте від цього не виглядав відірваним від реалій українського побуту: наша сядота, наші ломбарди і трохи західної витонченості для рибки, що побільше. Як на мене, автори вчасно взяли за фільм: Захід вже прийшов на українську землю, але і сліди буремних 90-тих ще присутні у наших душах.

І ось настало 19 вересня. Я зі своєю подругою пішов до кінотеатру. Так сталося, що ми запізнилися на сеанс на 3-4 хвилини. Зазвичай, ще можна придбати квитки та потрапити на фільм, але цього разу нас чекала неприємна новина: сеанс не відбувся, бо не було куплено жодного білету! Отакої! В Україні не дивляться українського кіно. Я можу це зрозуміти. Після ганебної «Штольні» та свідомого середнячка «Той, що пройшов вогонь», немає надії побачити якісну українську стрічку. Але раз у рік і палиця стріляє. І буде дуже прикро, якщо ми самі поховаємо наш кінематограф своєю байдужістю.

Я таки потрапив на сеанс, але сам один і ближче до ночі. Що я можу розповісти про фільм не вдаючись до розкриття сюжету? До самого кінця стрічки мене не полишало враження, що я дивлюся добре, якісне британське кіно на кшталт «Трансу», хоч і без філософської думки типу «голіть, дівчата, кицьку». Також у фільмі немає сюжетної лінії кохання, яку вдало заміняє братерська любов головних героїв. «Прості» хлопці у зовсім не простих ситуаціях. Зовсім непростих, і не тільки вони, адже сюжет фільму є низкою взаємопов'язаних історій різних зацікавлених осіб, об'єднаних бажанням легких грошей. Я не дарма пригадав вище фільм «Транс», адже для повного розуміння такого багатогранного фільму одного перегляду явно буде замало. Особисто я маю намір відвідати кінотеатр на вихідних ще раз і проголосувати гривнею за добрі фільми. Незважаючи на свою складність, сюжет, як мені здається, не провисає аж до кінця фільму, де таки засвітилася одна *deus ex machina*, що не дуже вплинуло на логіку подій. Це не рахуючи чисельні щасливі та не дуже випадки, властиві кримінальним комедіям. Кіно не відволікає нас дешевою еротикою (хіба що є одна сцена у стрипбарі на початку), динамічне, стрімке, достатньо жорстоке за кількістю смертей та крові на екрані (зауважте: при цьому у фільмі майже немає прохідних безіменних персонажів). Наше око радує колоритні за зовнішністю та характером люди-архетипи: брутальний

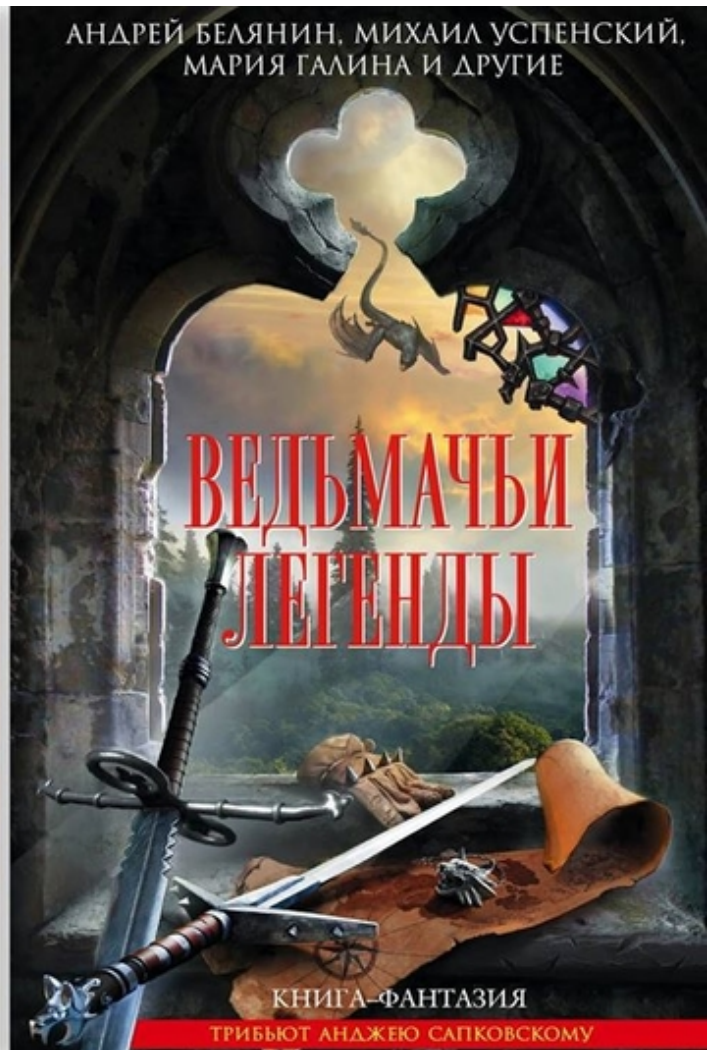
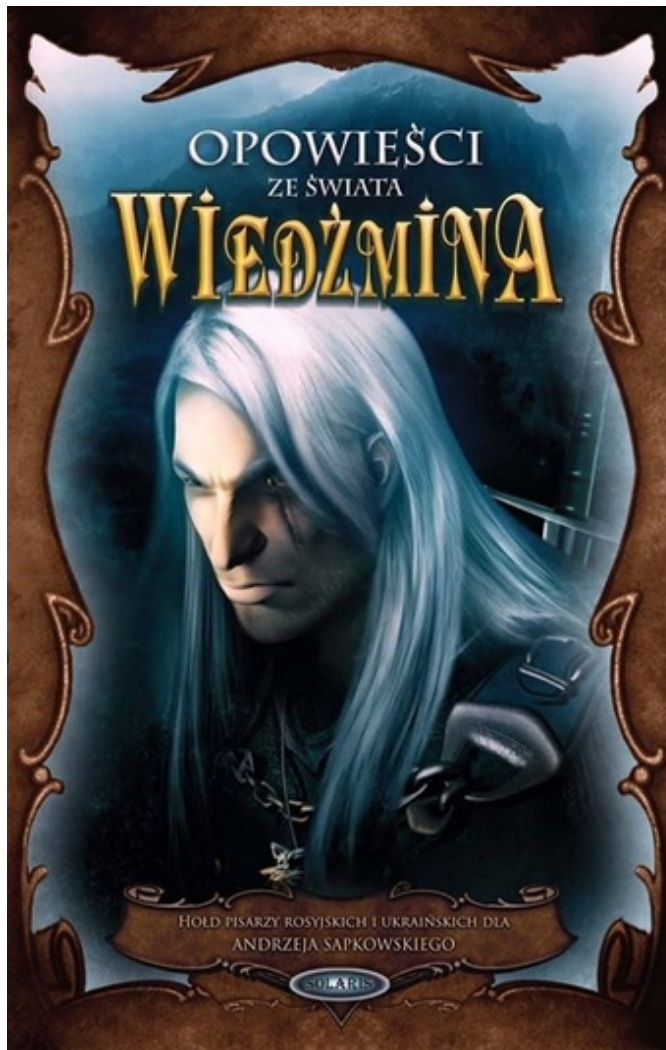
механік, тупенькі гопники, що несуть почесні комедійні функції, хитрий та елегантний власник ломбарду, владний олігарх тощо. При цьому особливо радує відсутність шаблонів та нав'язливої реклами, притаманних російському кіно. Принаймні, я їх не помітив.

Стрічка для мене промайнула на одному подиху і не залишила по собі у моєму розумі зауважень. Сподіваюся, Вам «Ломбард» сподобається як і мені.

P.S. Є ще один твір, який мені згадався при перегляді, — вже старенький аніме-серіал «Вассано!». Це майже той самий рівень хаосу, веселощів та криміналу.

Зі щитом чи на щиті: польські аматори проти українських профі

Оригінально публікація на ЖЖ від 24.04.2020; Переклад [польської статті 2017 року](#)

У лютому минулого року «Нова Фантастика» оголосила конкурс на оповідання до «Тридцятиріччя Відьмака». З грудня найліпші твори можна прочитати на сторінках журналу. Пізніше, запевне, буде видана антологія.

Тут не уникнути порівнянь з іншою відьмацькою антологією, котру свого часу видав «Солярис». Головна відмінність у тому, що цього разу маємо справу з текстами польських аматорів чи письменників-початківців. Натомість тексти для Соляриса приготували знані російськомовні автори. Як показали себе наші на тлі представників Сходу?

Антологія Соляриса як ціле є досить посередньою, але це по виходу середньою, яку дуже занижують тексти Андрія Беляніна (помірне перенесення Геральта та Ённефері у сучасні часи) і Сергія Легези (банальне і слабо виконане перенесення у гру). Частина текстів пристойна, але тільки натхнена роботами Сапковського (чергове оповідання Володимира Висильєва з циклу про Відьмака з Великого Києва чи – навіть фayne – чергове перенесення у близькі нам часи пера Олександра Золотька).

З дуже «сапковських» оповідань заслуговує уваги «Веселий, простодушний, безсердечний» Володимира Аренева – дія відбувається через кількасот літ після смерті Геральта, а натхнене Пітером Пенем. Перлиною збірки є «Лютня і таке інше» Марії Галіної – дуже жіноче, на позір далеко від стилю Сапка, але разом дуже відьмацьке. Галіна, пишучи «по-своєму», найліпше передала дух оригіналу.

А зараз, як показали себе польські аматори на тлі російських і українських професіоналів. Конкурс НФ виграв Пйотр Ёдлінський; Акурат про нього сказати «аматор» то замало, а «професіонал» – забагато. Раніше він дещо створив для всесвіту Метро-2033. Його оповідання – «Край чудес» – опубліковано в грудневому номері «Нової Фантастики».

Так рекламує його текст представник редакції на форумі **katedry.nast**:

Конкурувати з текстами Анджея Сапковського, особливо оповіданнями, одними з найліпших в історії польської фантастики взагалі, то виклик, котрий для більшості може видатися щонайменше, хм, абсурдним, самогубним і шаленим. Ёдлінський виходить з того зі щитом, малюючи дуже «сапковську» історію зі захоплюючою фабулою, виразними героями і недурним, радше гірким, ніж солодким посланням. Розсіяне по тексту підморгування любителям прози А.С. надає додаткового смаку, що орнаментує читання. Заслужене гран-прі!

Признаю, що маю дещо інші відчуття. Пйотр Ёдлінський наравду приклався до мовного шару – його мова чи не більш «сапковська», ніж та, котрою послуговується сам А.С. А може навіть занадто «сапковська». Творець Відьмака застосовував делікатну архаїзацію, помішану зі сучасною науковою мовою. Пйотр Ёдлінський – таке склалося враження, я не лічив – вплив ще більше слів, як архаїчних, так і «новочасних». Але не на якомусь разючому рівні. Авторів вдалося також добре передати товариське почуття гумору Сапковського.

Натомість складається враження, що зосередившись на красномовному письмі, він забув про інші необхідні елементи, тобто про фабулу і героїв. Дія попросту слимакова. Маємо довгі описи, довгі фрагменти з праці Яскора (Любистка), діалоги, котрі дають змогу продемонструвати мову, але поза тим вносять небагато. Оповідання побудоване виразно по-сапковському: заворушення у місті, проблема – пропозиція, від якої не можна відмовитися (очевидно розправа з потворою), моральні дилеми Геральта. Більше нічого.

Під час читання мені спав на думку академічний живопис – чудовий технічно, але без серця, без душі.

Після прочитання замислився: певно, такі були вподобання журі; оцінили непогану імітацію, а серед нижче оцінених, може, були твори, написані менш «по-сапковському», зате які щось привносили. Тому я купив наступний номер НФ, в котрому було оповідання Пшемислава Гуля «Урок самотності». Боже... Проте спочатку реклама з уже згаданого форуму **katedry.nast**:

В оповіданні, окрім виразних героїв, невимушеного гумору, гіркого дотепу, є також щось, що в текстах А.С. отримало лише згадку. Ті, хто хотів дізнатися більше про битву на Пагорбі Чотирнадцяти, зараз мають на те шанс.

Це оповідання представляє рівень фанфіків і націлене на ностальгічних читачів. Дочитав до кінця тільки для того, щоби написати цю нотатку, – інакше на половині послав би до диявола.

Шкода, що в НФ не підкреслили фрагменти з виразністю героїв, невимушеним гумором і гірким дотепом – якось мене це оминувало. Зазначу, дотеп був, але вельми інфантильний.

Зрештою, може бути, таким був намір автора – написати Відьмака для «бурси». І може навіть, що в такому вигляді йому це вдалося – з огляду на вік не мені це оцінювати. Відвадили мене від тої «праці» нескінченне кепкування підлітків та довжений герець зі Шелоб'ю – чи якимось її кузенком. Коротесенькі абзаци на великих сторінках НФ – через них твір видається хаотичним.

Чи щось мене спонукало до рефлексії? Так, смолоскип зроблений із кістки – цікаво, чи автор колись пробував підпалити кістку? Бо я так – забрав колись у пса гомілкову кістку, щоби він не подавився, і кинув у піч. Наступного дня витяг незгорілу. Але хто магу заборонить – як захоче, то навіть камінь смолоскипом зробить.

І ще на кінець, хтось повинен звернути увагу зарівно, як автора, так і редактора НФ, що бібліотеку не можуть «посідати» гриби, щури і миші. Я знаю, що це слово нещодавно зробило дивовижну кар'єру – на одній з поліцейських сторінок прочитав навіть, що засуджений «посідав чинну заборону на керування транспортом». Але ця хиба не привід засмічувати мову в літературному часопису.

Підсумовуючи, у двобої з росіянами й українцями наразі наші на щиті. Подивимося на наступні оповідання (вже повідомлено, що наступне буде в лютневому номері НФ).

Оцінки:

- Пйотр Єдлінський, «Край чудес» – 6/10;
- Пшемислав Гуль, «Урок самотності» – 4/10.

Автор: Павел М. (seczytam.blogspot.com)

Читаючи “Чайний канон”

Оригінально публікація на ЖЖ від 30.03.2020.

Перше, на що я звернув увагу, це назви глав.

Коли я перекладав з англійської відповідну вікістаттю, я намагався зберегти лаконічність оригінальних китайських назв: Походження, Знаряддя, Виготовлення, Начиння, Заварювання, Пиття, Історія, Місця зростання, Спрощення, Унаочнення. Одночасно, як бачите, також намагався внести ясність: унаочнення, а не зображення; начиння, себто речі, котрі використовують для приготування страв і напоїв, а не загальне приладдя.

Перекладач Гобова в свою чергу обрала дохідливе розлоге іменування, як-от «Історичні записи про чай» чи «Приладдя для приготування чаю». Не можу сказати, що якийсь варіант гірший чи кращий. Її варіант цілковито пасує заявленому підходу: наблизити текст до читача.

Друге, що я помітив, але далеко не одразу, це те, що використано не адаптовану систему Палладія—Кірнosoвої, а оригінальну Палладія. На ҐУАНЫНЬ я підвис секунд на десять-п'ятнадцять. Та наступний рядок розставив крапки над І: російської літери Ы у Ґуаньїнь таки немає (як і очікуваної Ї).

А от третє, що кинулося в очі, на відміну від згаданого вище, вже безумовна помилка. «Гарбуз-горлянка» це хибна назва, калькована з російської. В українській мові лагенарія іменується тиквою, а горлянкою звать російську живучку.

Взагалі, на баштані зростають самі хибні друзі перекладачів:

укр. гарбуз — рос. тыква — пол. dynia;

укр. кавун — рос. арбуз — пол. arbuz;

укр. тиква — рос. горлянка — пол. tykwa;

укр. диня — рос. дыня — пол. melon.

Це не рецензія і навіть не відгук — коротенька добірка зауважень, однак я просто змушений виказати художниці Булькевич окрему похвалу. Я в захваті від її антропоморфних кроликів та котиків. Її ілюстрації безперечна принада цього видання. Хочеться сказати, що головна принада, та все таки це ж перше видання цієї книжки українською — такий факт не перекрити. Однак вони надають до історичної значущості й естетичну величину. Взагалі оформлення чудове: шрифти, кольори — суцільне задоволення.

Радий мати «Чайний канон» у своїй домашній бібліотеці.

Джвандзи: книжка-подія

Оригінально публікація на ЖЖ від 30.03.2020.

Перший переклад українською мовою цієї китайської класики безумовно знакова подія. Це потужний камінь у мури українського інформаційного простору.

Сам твір, обрана система передачі китайської, якість перекладу — усі три аспекти роблять книжку непересічною.

Львівських буддистський монах Вон Гак чудово впорався зі стилізацією та передачею смислів. Визнаю це, хоч, до речі, вважаю, що архаїзація доречна лише в лексиці, однак не в орфографії (дарма в тексті не ВІДхлань і не Зродний).

Про доробок самого мудреця Джвана хочеться сказати, що «внутрішня» частина текстів неперевершена: читається легко й залпом. Твори наслідувачів із «зовнішньої» частини менш виразні, подекуди грузькі. Через них я продирався кілька місяців з перервами.

Слід оремо похвалити укладачів та перекладача за чудовий коментар у примітках. Він завжди доречний і цікавий, пізнавальний.

Сподіваюся, що переклад притч майстра Джвана це лише початок перекладацького шляху Вона Гака, а «Сафран» невдовзі порадує нас «новою» класикою.

P.S. Дуже приємно бачити застосування системи Кірносолової—Цісар.

Узагалі, «Джвандзи» — це книга, на яку не пишуть рецензії й відгуки. Тут можна висловитися

лише про переклад і власне видання, але не про сам текст. На щастя, «Сафран» знав, за що береться, й уникнув спокус «попси», до якої зводить світову класику (не)одне українське видавництво.

У першому українському виданні «Джвандзи» є одна немислима розкіш — це переклад. Часто перекладачі завзято студіюють іноземну мову, живуть і думають нею, а потім з'ясовується, що рідною майже не володіють. Очевидно, Вон Гак знає китайську і старокитайську, але для читачів головніше те, що його українська неймовірно багата, соковита і водночас вишукана

— [Ярина Цимбал](#).

Шекспір Діденка

Оригінально публікація на ЖЖ від 30.03.2020.

Два роки тому я придбав собі примірничок нового російського перекладу «Ромео і Джульєтти» Івана Діденка. Прочитав тоді за вечір. Переклад шикарний.

Діденко перевідкриває Шекспіра для російськомовного читача. Справа в тому, що Шекспір не цурався гумору нижче пояса, адже за його часів театр був розвагою для черні, для юрби. Лише через кілька століть він став високою культурою. Однак тому передувала заборона театру як непристойної речі. Тож старі переклади снобістського XIX сторіччя або зацензурованої радянської епохи, у котру навіть написати на мапі Хухуй було неможливо, навряд передають дух першотвору. Щодо сучасних: на жаль, я не знайомий зі свіжим перекладом Андруховича, тому не можу судити, чи є в нас аналоги Діденкового «переосмислення».

Діденків переклад, можливо, кульгавий з точки зору рими та художності, проте, як мені здається, тримається оригінальних смислів. Будучи режисером-постановником, Іван Діденко не просто перекладає, але й відновлює контекст сцен, розтлумачує авторські натяки. Адже на сцені немає місця для «води» — у кожній фразі є функція.

Із відновленого контексту кількох туманних монологів і діалогів, відсторонених від основної дії, він виводить сенсацію: Ромео син Капулетті — власне, звідти ворожнеча двох родин, — а Джульєтта ймовірно є Сюзанною, дочкою годувальниці, яку вважали загиблою при землетрусі. Саме через загрозу інцесту батько Капулетті, раніше прихильний до «ворога» Ромео на танцях і добрий до своєї доньки, різко починає виказувати агресію до Джульєтти та підганяти її з «правильним» шлюбом.

Нове «фрейдистське» розуміння деяких реплік може здатися декому безпідставно накинутим згори. Тому, щоб не бути голослівним і довести справедливість підходу Діденка хоча б у часті гумору, я розгляну репліку слуги із другої сцени.

It is written that the shoemaker should meddle with his yard, and the tailor with his last, the fisher with his pencil, and the painter with his nets;

Слуга плутає знаряддя. Дехто вважає це достатнім для комічного ефекту. Однак «the shoemaker should meddle with his yard» не залишає простору для нерозуміння «потаємного» сенсу, оскільки у фразі сусідять «meddle» і «yard». За Шекспіра «man's yard» було цілком формальною назвою чоловічого члена (слово «пеніс» ще не було запозичене), а «meddle» поміж іншим означало секс, як, наприклад, українські «трахнути» (ударити) чи «порати» (доглядати). Продовження репліки ніби виводить зміст у пристойність, проте не полишає загравання з глядачем, позаяк наступні два предмети (шило й олівець/пензель) є фалічними евфемізмами.

Фантазуючи на тему, як можна передати такий жарт, я склав наступне:

І що ж написано? А може, що рибалка плітку свою зловив на довгий олівець, що маляр краску наливає тонким шилом, що швець з аршином вправний, а в кравця величезне є вудило?

- Плітка — тут у сенсі риби та назвиська для коханої (подібне до «рибки»);
- Наливає краску — змушує зашарітися.

Українська графіка

Оригінально публікація на ЖЖ від 18.03.2020.

[Мітченко В. Каліграфія. Взаємовпливи шрифтів: теорія і практика; кирилиця і латиниця; історія і сучасність. — К. : Laurus. — 288 с. : іл.](#)

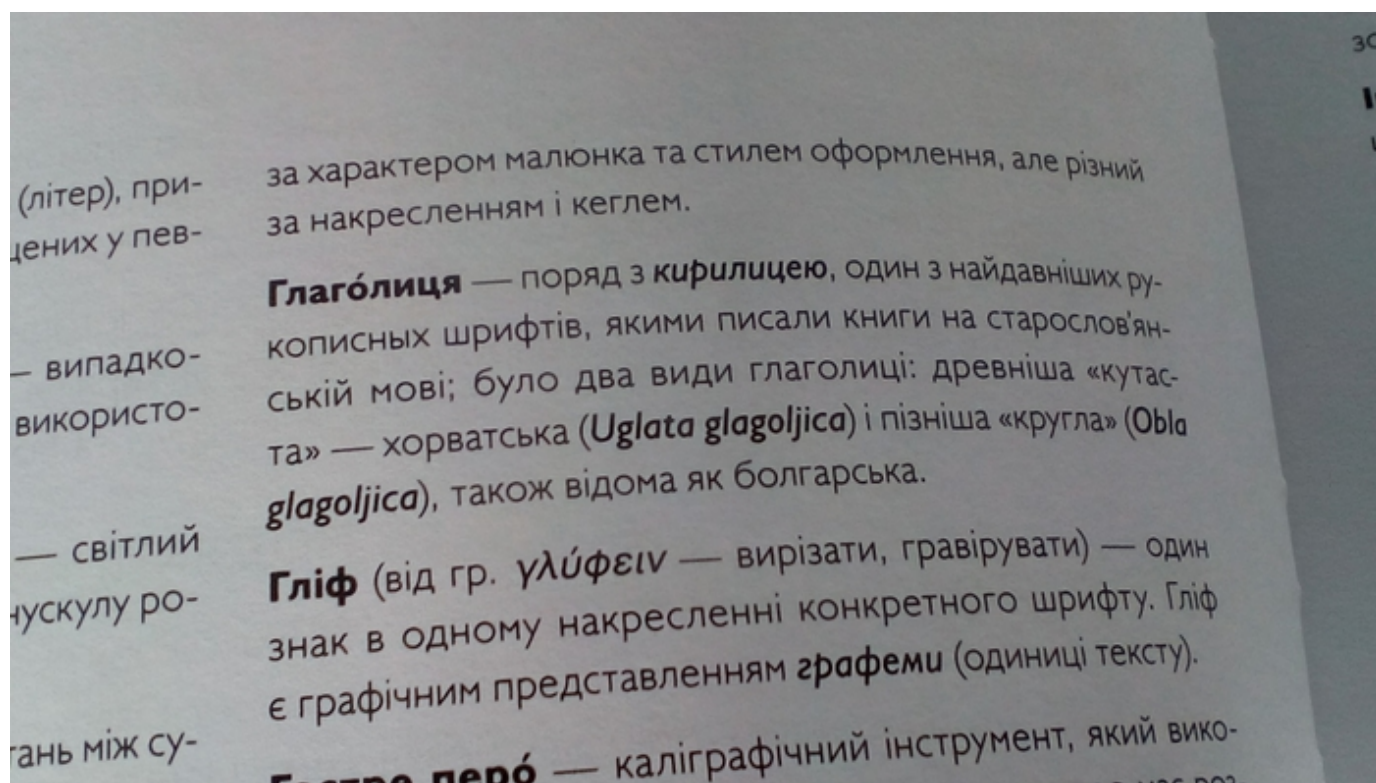
Автор наукового видання поставив своїм завданням дослідити історичний шлях рукописної кирилиці в Україні від появи добуковених знакових систем на її теренах до сьогодення.

Уперше аналіз української кирилиці проведено на тлі зміни мистецьких стилів у Європі. Для порівняльного аналізу історичного шляху кирилиці та латиниці стисло викладено історію латинських рукописних і складальних шрифтів.

В альбомі подано близько 800 репродукцій, авторських перемальовок і схем, які наочно демонструють основні етапи розвитку шрифтових форм та вплив рукописних шрифтів на складальні.

Видання призначене для науковців, студентів і випускників художніх вузів, а також фахівців художньо-творчого спрямування, які працюють в галузі оформлення книги, графічного дизайну, реклами та створюють сучасний шрифтовий дизайн, узявши за основу кирилицю.

На жаль, хоч автор і є доцентом кафедри графічних мистецтв Національної академії образотворчих мистецтв і архітектури (НАОМА), він абсолютно не є істориком (а точніше палеографом). Тому в книжці є елементарні помилки щодо історичних фактів розвитку слов'янської писемності.

Мітченко плутає послідовність виникнення форм глаголиці. Вважає квадратну хорватську, котра ще не так давно використовувалася католицькою церквою, старшою. Попри уподібнення її форм сучасним кирилично-латинським шрифтам і пряме запозичення літер М (М) J (J) Насправді ж першою є більш складна кругляста болгарська, яка швидко вийшла з

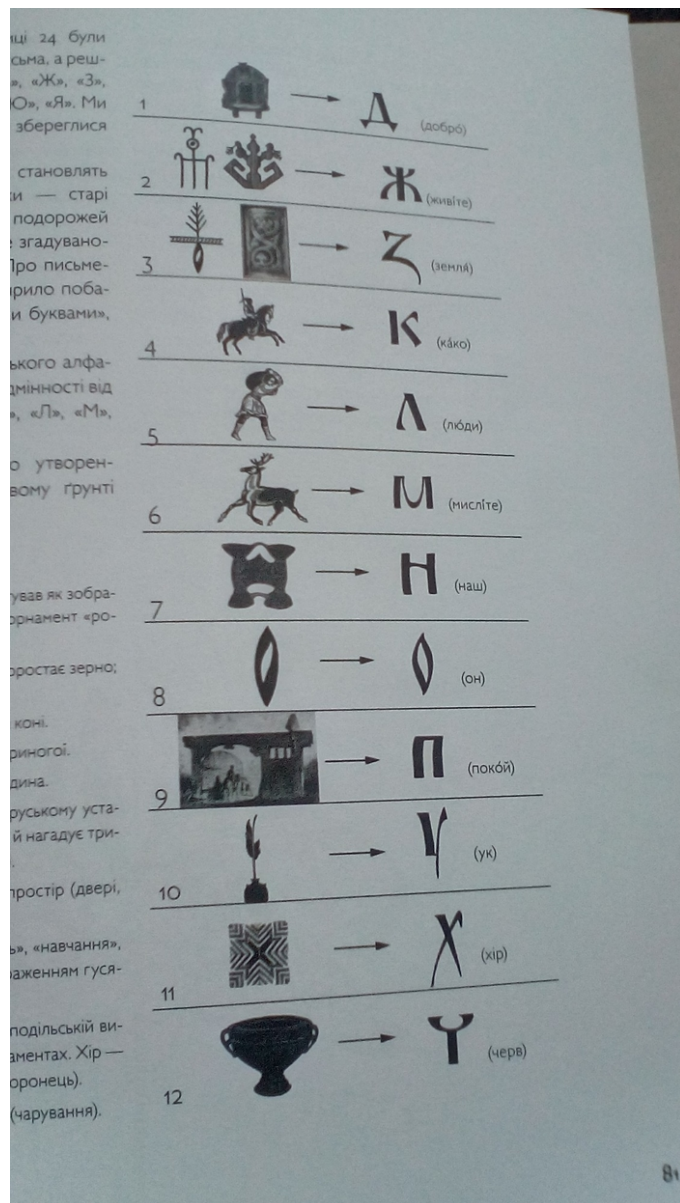
ужитку.

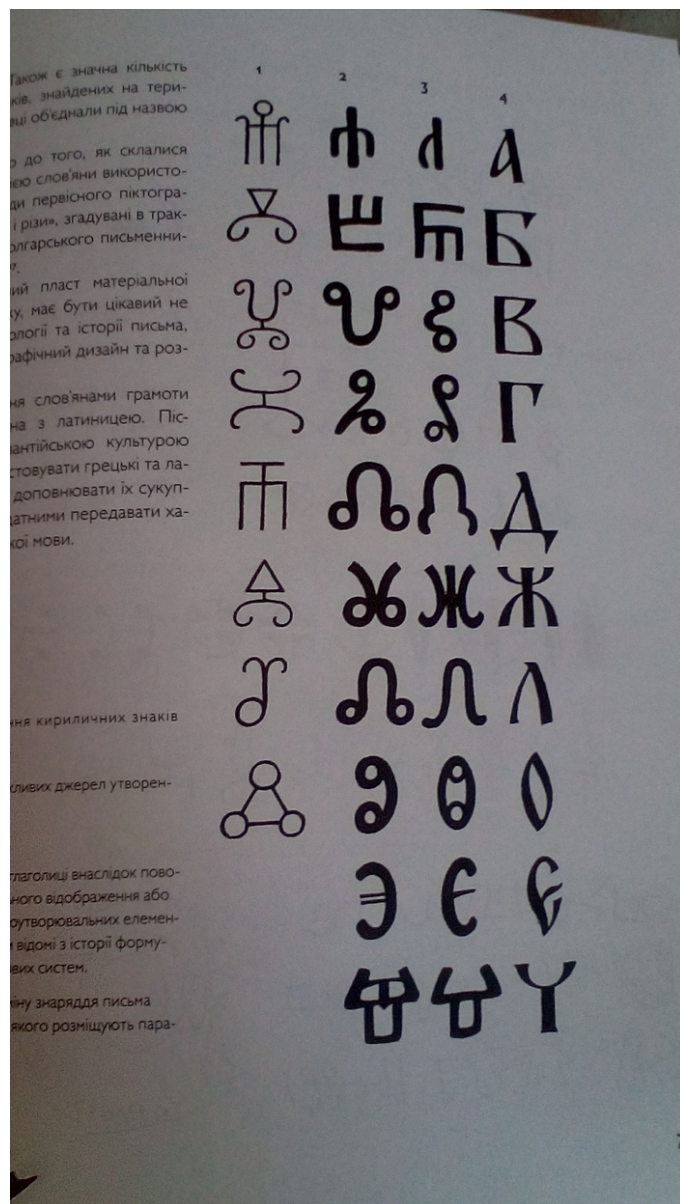
Однак про безпосередньо сам дизайн і будову шрифтів Віталій Мітченко розповідає дуже цікаво, хоч особисто я для себе нічого нового з того не виніс (та це проблема моєї ерудиції).

Книга ілюстрована шикарно. Найбільша її принада — побіжний огляд розвитку дизайнерської думки українських графіків з кінця XIX століття по сьогоднішній день. Слов'янське середньовіччя явно не стихія Мітченка, а от відносна сучасність — це для нього рідне й добре відоме.

Думаю, це «наукове видання» стане корисним починаючим дизайнерам шрифтів, особливо кириличних (логічно й очевидно). Єдине — ігноруйте всі згадки про глаголицю.

Update: Перечитуючи Мітченка, зрозумів, що слід було порадити проігнорувати конкретний розділ, а саме «Слов'янські буквено-звукові системи: історія виникнення» — майже суцільна фольк-гісторія.

Ех, якби не цей розділ, книжка була б високого рівня.